

SRI LANKA VE KORUMA SORUMLULUĞU*

Dr. Öğr. Üye. Sercan Reçber
Uludağ Üniversitesi
Hukuk Fakültesi
ORCID: 0000-0001-7834-7969

Öz

“Koruma sorumluluğu” kavramı soykırım, insanlığa karşı suçlar, savaş suçları, etnik temizlik gibi uluslararası hukukun en ağır ihlalleri karşısında devletlerin vatandaşlarını koruma konusunda öncelikli sorumluluğu esasına dayanır. Kavramın içeriği itibarıyla uluslararası toplumun sorumluluğu ise devletlerin bu görevi yerine getirmediği bütün durumlarda söz konusudur. Sri Lanka’da özellikle 2009 yılının ilk yarısında Sri Lanka devleti tarafından Tamil Kaplanları ile mücadele gerekçesiyle bölgede yaşayan Tamil Halkına yönelik topyekûn bir savaş başlatılmıştır. Bunun sonucunda binlerce insan öldürülmüş ve yerinden yurdundan edilmiştir. Bu anlamda Sri Lanka örneği hem devlet hem de uluslararası toplum nezdinde koruma sorumluluğu açısından çifte bir başarısızlık örneğidir. Bu da koruma sorumluluğu açısından en azından uluslararası toplum bağlamında ortada politik bir kararlılık bulunmadığı sürece bu ve benzeri olayların yaşanacağını göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Koruma Sorumluluğu, Sri Lanka, Tamiller, Uluslararası Toplum, Soykırım

Sri Lanka and Responsibility to Protect

Abstract

The “Responsibility to Protect” concept is based on the governments’ primary responsibility to protect their citizens against gross violations of international law such as genocides, crimes against humanity, war crimes and ethnic cleansing. The responsibility of international community, according to the context of the concept, comes into prominence as the governments fail to fulfill this duty. A full scale war was waged against Tamil community by Sri Lanka Government, particularly in the first half of 2009, on account of fighting against Tigers of Tamil. Consequently thousands of people were either killed or de-territorialized. In this context, the case of Sri Lanka is an instance of double failure in terms of responsibility of providing protection both for the government and international community. Thus, it is indicated by this case that, such events will always occur in the absence of a political determination in terms of responsibility to provide protection, at least in the eye of international community.

Keywords: Responsibility to Protect, Sri Lanka, Tamils, International Society, Genocide

* Makale geliş tarihi: 15.03.2016
Makale kabul tarihi: 25.05.2016

Sri Lanka ve Koruma Sorumluluğu

Giriş

Sri Lanka'da özellikle 2009 yılının ilk yarısında Tamil Kaplanları ile Sri Lanka devleti arasında yaşanan çatışmalarda çoğunluğu sivil binlerce insan öldürülmüş, yaralanmış ve evlerini terk etmek zorunda bırakılmıştır. Çatışmaların sonrasında binlerce Tamil şartların çok ağır olduğu toplama kamplarında her türlü yasal güvenceden yoksun bir şekilde katledilmiştir. Bu süreçte BM raporlarına da yansıyan şekli ile ağırlıklı olarak Sri Lanka devleti tarafından işlenmiş olmakla birlikte her iki tarafça uluslararası hukukun ve uluslararası insancıl hukukun ciddi düzeyde ihlal edildiği onlarca vaka vardır.

Koruma sorumluluğu kavramı bu ve benzeri insanlığın ortak vicdanını şoke eden, önlenemez nitelikteki felaketlerden (etnik temizlik, soykırım, insanlığa karşı suçlar ve savaş suçlarından vb.) insanların korunması amacını taşımaktadır. Kavram bir devlette yaşanabilecek bu nitelikteki uluslararası hukukun ve insancıl hukukun ağır ihlalleri karşısında devletlerin vatandaşlarını koruma konusunda öncelikli sorumluluğu esasına dayanır. Kavramın içeriği itibarıyla uluslararası toplumun sorumluluğu ise devletlerin bu görevi yerine getirmediği bütün durumlarda söz konusudur.

Bu çalışmada öncelikle koruma sorumluluğu kavramı ve içeriğine değinilecektir. Sri Lanka'da özellikle Tamiller nezdinde yaşanan sorunların nedenlerine değinilip, buna ilişkin tarihsel arka plan sunulacaktır. Çalışmamızda Tamil Kaplanları ile Sri Lanka devleti arasındaki çatışmanın evrelerine, bu süreçteki barış görüşmelerine ve siyasal gelişmelere değinilecektir. Çatışmanın son aşamasına nasıl gelindiğine ve etkili olan faktörlere de çalışmamızda yer verilecektir. Çalışmamızın son kısmını Sri Lanka'da yaşanan olayların koruma sorumluluğu açısından değerlendirilmesi oluşturmaktadır.

1. Koruma Sorumluluğu ve İçeriği

Uluslararası hukukta kuvvet kullanımı konusunda en önemli ve kapsamlı gelişmeler BM Kurucu Antlaşması'nda yer almaktadır. BM Kurucu Antlaşması'nın tarihi önemi, uluslararası toplumda bir ortak güvenlik

sisteminin kurulmasını hedeflemiş olmasından kaynaklanmaktadır (Toluner, 1993: 396).

Bu bağlamda, BM'nin yapısına bakıldığında kurulu olan hukuk düzeni devletlerin egemen eşitliği ilkesine ve genel şiddet yasağına dayanmaktadır. Aynı zamanda devletlerarası ilişkilerde silahlı kuvvet kullanımının bazı durumlarda "haklı" olacağı anlayışının somut bir hukuksal içerik kazanması BM sistemi ile olmuştur. BM Kurucu Antlaşması'nda kuvvete başvurulması veya kuvvet kullanma tehdidi genel olarak yasaklanırken, kuvvet kullanmanın haklı olabileceği durumlar sınırlı olarak belirtilmiştir. Burada dikkat çeken unsur, BM Kurucu Antlaşması'nın 2. maddesinin 4. paragrafında¹ sadece savaşın değil aynı zamanda devletler arasındaki her türlü şiddet kullanımının yasaklanmasıdır. BM Kurucu Antlaşması'nda kuvvet kullanma yasağının istisnası olarak belirtilen durumlarsa, BM Güvenlik Konseyi'nin VII. Bölüm çerçevesinde alacağı önlemler ile 51. maddede belirtilen meşru savunma hakkıdır. Sınırlı sayıda belirtilen durumların ortak özelliği savunma amaçlı olmaları iken hukuka aykırı kuvvet kullanma durumlarının ortak özelliği saldırı amaçlı olmalarıdır.

"Koruma sorumluluğu" kavramı ilk kez 2001 tarihinde, Kanada Hükümeti'nin kurduğu Uluslararası Müdahale ve Devlet Egemenliği Komisyonu (International Commission on Intervention and State Sovereignty) (ICISS) tarafından kabul edilen raporda kullanılmıştır (ICISS, 2001). Kavram önlenemez nitelikteki felaketlerden (etnik temizlik, soykırım, insanlığa karşı suçlar ve savaş suçlarından vb.) devletlerin vatandaşlarını koruma konusunda öncelikli sorumluluğu esasına dayanır. Kavramın içeriği itibarıyla uluslararası toplumun sorumluluğu ise devletlerin bu görevi yerine getirmediği bütün durumlarda söz konusudur. Bu bağlamda koruma sorumluluğu kavramı insan aklının, her şeyden bağımsız bir şekilde bulduğu bir soyutlama olmayıp; yaşanan büyük çapta insan unsurunun ağır bastığı felaketler karşısında, (soykırım, katliam, kitlesel çapta göç ettirme, aç bırakma, sistematik işkence vb. unsurlar nedeniyle) devletlerin ve uluslararası toplumun neler yapabileceğinden hareketle ortaya çıkmıştır.

Raporda yer alan şekliyle, koruma sorumluluğu üç özel sorumluluğu kapsamaktadır. Birincisi, önleme sorumluluğudur. Bu nüfusun iç çatışmalar ve insan eliyle yapılmış diğer krizler nedeniyle risk altında olduğu durumları, bu durumun doğrudan etkilerini, kökenlerini ve önlemek için alınabilecek

¹ BM Kurucu Antlaşmasının 2. maddesinin 4. paragrafı şu şekildedir.

"Tüm üyeler, uluslararası ilişkilerinde gerek herhangi bir başka devletin toprak bütünlüğüne ya da siyasi bağımsızlığına karşı, gerek Birleşmiş Milletlerin amaçlarıyla bağdaşmayacak herhangi bir biçimde kuvvet kullanma tehdidine ya da kuvvet kullanılmasına başvurmadan kaçınırlar."

tedbirleri içermektedir. İkincisi, tepki verme sorumluluğu olup, zorlayıcı insani ihtiyaçların bulunduğu durumlara uygun önlemlerle cevap vermeyi içermektedir. Bu zorlayıcı önlemlerin içeriğini çeşitli alanlardaki yaptırımlar, uluslararası kovuşturma, çok istisnai durumlarda askeri müdahale seçeneği oluşturmaktadır. Üçüncüsü, yeniden inşa sorumluluğudur. Burada, özellikle askeri müdahale sonrası iyileşme, yeniden yapılanma ve barışın tesisi konusunda tam destek ve yardımların sağlanması, müdahale nedenlerinin ortadan kaldırılması üzerinde durulmuştur (ICISS, 2001: XI). Koruma sorumluluğu raporunda en önemli boyutu kitlesel nitelikteki insan hakları ihlallerinin askeri müdahale ve askeri müdahale içermeyen diğer zorlayıcı tedbirlerin alınmasına gerek kalmadan önlenmesi oluşturmaktadır. Müdahale niyetinden önce bütün kaynaklar ve taahhütler, oluşabilecek bütün insani kriz ve felaketleri önlemeyi ve engellemeyi gerçekleştirecek şekilde tüketilmelidir. Engelleme ve tepki verme sorumluluğu daha az zorlayıcı önlemlerden başlayarak daha ağırlarına doğru orantılı bir şekilde uygulanmalıdır (ICISS, 2001: XI.b), (Evans, 2008: 79).

Kavram üzerindeki çalışmalar, çeşitli tarihlerde yapılan toplantılar ve hazırlanan raporlarla sürmüştür. 2004 tarihli Tehditler, Dönüşüm, Meydan Okuma, “Daha Güvenli Bir Dünya” başlıklı Yüksek Düzey Panelinde koruma sorumluluğu önlenebilir bir felakete ilişkin, her devletin sahip olduğu sorumluluk olarak ifade edilmiştir (High Level Panel Report, 2004).

Bu kavram 2005 tarihinde toplanan BM Dünya Zirvesi Sonuç Bildirgesi'nin 138 ve 139. paragraflarında ise belirli suçlara ilişkin olarak sınırlandırılmış ve kavrama kesinlik kazandırılmaya çalışılmıştır (World Summit Outcome, 2005). Güvenlik Konseyi 2006 tarihinde almış olduğu 1674 sayılı kararda, bu paragraflara atıf yaparak ilkeye sahip çıkmıştır (S/RES/1674, 2006). Bunu 12 Ocak 2009 tarihinde BM Genel Sekreteri Ban Ki Moon'un “Koruma Sorumluluğunun Uygulanması” başlıklı raporu takip etmiştir (Implementing Responsibility to Protect, 2009). BM Genel Kurulu Temmuz 2009 tarihinde yaptığı toplantılar sonucunda 14 Eylül 2009 tarihinde aldığı A/RES/63/308 sayılı karar ile koruma sorumluluğunu kabul etmiş ve desteklemiştir (United Nations General Assembly, 2009). Bunun dışında BM Genel Kurulu'nda her yıl koruma sorumluluğunun uygulanmasına ve içeriğine ilişkin çalışmalar sürdürülmüş, BM Genel Sekreterliği özellikle soykırımı önleme komitesi özel danışmanı vasıtasıyla koruma sorumluluğuna yönelik çalışmalarına devam etmiştir (Evans, 2008: 16).

Bu bağlamda Zirve Sonuç Bildirgesi'nin 138. paragrafında şu ifadeler yer almıştır;

“Her bir devletin nüfusunu etnik temizlik, savaş suçları, insanlığa karşı suçlar ve soykırımdan koruma sorumluluğu vardır. Bu tür sorumluluk,

uygun ve gerekli yollarla bu tür suçların kışkırtılması dâhil önlenmesini gerektirir. Biz bu sorumluluğu kabul ediyoruz ve ona göre hareket edeceğiz. Uluslararası toplum uygun ve teşvik edici şekilde devletlere bu sorumluluğu uygulayabilmesi için yardım etmeli ve BM'yi erken uyarı sisteminin kurulması için desteklemelidir” (World Summit Outcome, 2005).

139. paragrafta koruma sorumluluğunun varlığı, ICISS raporu kadar bağlayıcı ve sorumluluk yükleyici nitelikte olmasa da yer almıştır;

“Uluslararası toplum, soykırım, savaş suçları, etnik temizlik ve insanlığa karşı işlenen suçlardan dolayı toplumları BM Antlaşması'nın VI. ve VIII. Bölümlerine uygun olarak diplomatik, insancıl ve diğer barışçıl yollarla korumaktan sorumludur, barışçıl yollarında bir sonuç vermemesi durumunda, uluslararası toplum, BM Antlaşması uyarınca, Güvenlik Konseyi kanalıyla, VII. Bölüm dâhil olmak üzere, duruma göre ilgili bölgesel kuruluşlarla da işbirliği içinde, zamanında ve kararlı bir şekilde kolektif olarak harekete geçmeye hazırdır. Bu görevi Genel Kurul'da, uluslararası hukuk ve BM Antlaşması'nın ilkelerini de içerecek şekilde sürdürecektir. Biz de niyetlerimize ve taahhütlerimize uygun ve gerekli bir şekilde bu suçlara ilişkin koruma sorumluluğu çerçevesinde kriz öncesi, çatışma patlak verdiği dönemde ve kapasite inşasına yardım konusunda gerekleri yapmalıyız” (World Summit Outcome, 2005).

140. paragrafta, BM Soykırımı Önleme Özel Danışmanının görevine tam destek verildiği belirtilmiştir (World Summit Outcome, 2005).

Koruma sorumluluğu açısından BM Güvenlik Konseyi'nin Libya'da 2011 yılında yaşanan iç karışıklıklar sonucunda BM Antlaşması'nın “Barışın Tehdidi, Bozulması ve Saldırı Eylemi Durumunda Alınacak Önlemler” başlığını taşıyan VII. Bölümüne istinaden almış olduğu 1973 sayılı kararda uluslararası toplumun insan haklarını koruması yer almıştır. Kararın giriş kısmında Libya'da yaşanan olayların uluslararası barış ve güvenlik açısından tehdit oluşturduğu bu nedenlerden dolayı BM Güvenlik Konseyi'nin BM Antlaşması'nın VII. Bölümü çerçevesinde alınacak önlemler açısından yetkili olduğu vurgulanmıştır. Kararın giriş kısmında Libya yönetiminin, kendi halkına yönelik koruma sorumluluğuna değinilmiş, sivillerin güvenliğinin sağlanması gerektiği belirtilmiştir. Kararın dikkat çekici özelliği, uluslararası toplumun insan haklarını koruma sorumluluğunun karara konu olmasıdır (S/RES/1973, 2011).

Bu karar ile koruma sorumluluğu kavramı 28 Nisan 2006 tarihinde alınan 1674 sayılı karardan sonra ilk defa bir Güvenlik Konseyi kararına konu olmuştur. BM Genel Sekreteri Ban Ki- Moon'un 1973 sayılı kararın alınmasını takiben yaptığı açıklama bu açıdan oldukça önemlidir. Genel Sekreter 17 Mart

2011 tarihli açıklamasında Güvenlik Konseyi'nin "tarihi" bir karar aldığını vurguladıktan sonra açıklamasına şu şekilde devam etmiştir: "1973 sayılı karar, uluslararası toplumun kendi hükümetleri tarafından şiddete maruz kalan halkların korunması konusunda sorumluluğunu yerine getirme kararlılığını açık ve net bir biçimde ortaya koymaktadır" (Moon, 2011). Görüldüğü üzere 21. yüzyılın başında ortaya çıkan koruma sorumluluğu kavramı geçtiğimiz 10 yıl içinde yaşadığı gelişim sonucunda ilk defa Güvenlik Konseyi'nin 1973 sayılı kararı ile somut ve fiili bir durumda hukuki bir dayanak olarak kullanılmıştır. BM Güvenlik Konseyi almış olduğu bu kararda; Arap Birliği'nin, Afrika Birliği'nin, İslam Konferansı Örgütü'nün çeşitli tarihlerde yapmış olduğu açıklamalara ve BM Genel Sekreteri'nin 16 Mart 2011 tarihli derhal ateşkes ilan edilmesine yönelik çağrısına değinilmiştir (Hehir, 2011: 289).

Bu çerçevede Güvenlik Konseyi'nin Libya'ya yönelik kararı pek çok gözlemci tarafından koruma sorumluluğunun uygulanabilirliğinin etkili bir kanıtı olarak müjdelenmiştir (Hehir, 2013: 144). Bu emsali olmayan bir an (Williams, 2011: 249) ve yeni bir dönemin şafağı (Axworthy, 2011) olarak değerlendirilmiştir. Güvenlik Konseyi'nin Libya'ya ilişkin müdahale kararını stratejik nedenlerden ziyade evrensel değerlerin şekillendirdiği iddia edilmiştir (Thakur, 2011). Bu görüşlere karşılık NATO'nun müdahalesinin koruma sorumluluğu ilkesini öldürücü bir şekilde yaraladığı da ifade edilmiştir (Kotylar, 2013: 32). Bunun dışında koruma sorumluluğunun sadece askeri müdahale şeklinde anlaşılmasıyla birlikte Libya örneğinde Kaddafi sonrası Libya'nın içine düştüğü bölünmüşlük, yeniden inşa boyutunun göz ardı edildiğini göstermiş, müdahale sonrası durum istikrarsızlığı ve çözümsüzlüğü içinde barındırmıştır (Reçber, 2016: 413-416).

Bu bağlamda koruma sorumluluğunun uygulanabilirliğine yönelik yapılan tartışmalarda örneklerin çoğaltılması mümkün olmakla birlikte Darfur ve Kenya örneği verilebilir. 2000'li yılların başından ortasına kadar Darfur'da yaşanan yoğun ve kitlesel düzeydeki sivil halka yönelik katliamlar, yerinden etmeler, işkenceler ve özellikle genç kadınlara yönelik sistematik tecavüzler (Report of the International Inquiry on Darfur to the United Nations Secretary-General, 2005) karşısında uluslararası toplumun koruma sorumluluğunu ileri sürebileceği söylenmiştir. Kenya ise 2007 yılının sonunda yapılan seçimler sonrası 2008 yılında şiddet ortamının eski BM Genel Sekreteri Kofi Annan liderliğindeki bir heyet tarafından yapılan girişimler sonucunda son bulması bakımından koruma sorumluluğunun önleme boyutu bakımından başarılı bir örnek olarak sunulmaktadır (Bellamy, 2010: 153).

Koruma sorumluluğu ilkesinin bütününde kolaylıkla uzlaşmaya varılması zor gözükmektedir. Koruma sorumluluğunun ICISS raporundaki şekli ile diğer rapor ve kararlardaki farklı içeriğine bakılınca bu durum anlaşılabilir.

Özellikle ICISS raporunun kuvvet kullanmaya ilişkin Güvenlik Konseyi dışında farklı çözüm yollarını önermesine rağmen, bu diğer karar ve raporlarda yer almamıştır. Bununla birlikte önem dereceleri farklı olan bu karar ve raporlar, koruma sorumluluğu ilkesinin gelişimi açısından önemli adımlardır. Söz konusu belgeler koruma sorumluluğu ilkesinin pozitif bir hukuk normu olarak yer alması halinde, ilkenin içeriğine farklı şekillerde ve derecelerde katkı sunmuş olacaktırlar.

Koruma sorumluluğu ilkesinin uluslararası hukuk açısından uygulanabilirliği teknik düzeyde BM Antlaşması'nda bir değişiklik yapılması yoluyla olabilir. Uluslararası örgütler nezdinde düşünüldüğünde müdahale hakkının yasal bir şekilde tanımlandığı tek örgüt Afrika Birliği'dir. Afrika Birliği örgütünün kurucu antlaşmasınının 4. maddesinin h paragrafı müdahale hakkını düzenlemektedir. Birliğin üye bir devlete müdahalesi savaş suçları, insanlığa karşı suçlar ve soykırım işlendiğinde söz konusudur (Constitutive Act of the African Union: 2000). Bununla birlikte bu hüküm BM Antlaşması'nın ilgili düzenlemeleri uyarınca, uluslararası hukukta kuvvet kullanmanın yasallığı konusunda bir istisnayı oluşturmamaktadır.

2. Çatışmanın Kökenleri

Güney Asya'da Hindistan'ın 31 km güneyinde, kapladığı alana göre 21 milyondan fazla insana ev sahipliği yapması ile nüfus yoğunluğu oldukça fazla olan, eski adıyla Seylan diye bilinen, çayı ile meşhur, *Hint Okyanusu'nun incisi* lakabıyla anılan, gözde bir turizm mekânı olan bu güzel ada ülkesi bağımsızlığını kazandığı 1948 yılından itibaren yer bilimcilere göre artık çok genç sayılamayacak bu yeryüzünde sayısına hiçte az rastlanmayan yoğun bir şiddet tarihiyle karşılaşmıştır. Bu sahnenin baş aktörleri Tamil Eelam Özgürlük Kaplanları²(LTTE- Liberation Tamil Tigers Eelam) ile Sri Lanka devletidir. Tamillerin yoğun olarak yaşadığı adanın kuzey ve kuzey doğu bölgesinde fiili bir devlet niteliğini kazanmış Tamil Kaplanları ile Sri Lanka devletini karşı karşıya getiren zaman zaman uzun ateşkes dönemlerinin olduğu 30 yıla yaklaşan silahlı çatışmalar süreci Tamil Kaplanlarının yenilgisiyle sonuçlanmıştır. Bu yaşanan çatışmaların son safhasında bütün karartmalara rağmen, hakikatin en kötü özelliği olan er geç gün yüzüne çıkması ile bu yüzyıl başının devlet tarafından işlenmiş uluslararası hukukun ve uluslararası insancıl hukukun en ağır ihlalleri ile Sri Lanka'da bir kez daha karşı karşıya kalınmıştır.

2 Tamil Eelam Özgürlük Kaplanları yerine yazının bundan sonraki kısmında Tamil Kaplanları ifadesi kullanılacaktır.

Sri Lanka tarih boyunca yerli halkların yanı sıra, Asya, Afrika ve Avrupa'dan da farklı grupların evi olmuştur. Farklı grupların varlığı adanın çok kültürlülüğüne yansımıştır. Bu çoğul toplum Dünya'nın dört büyük dinine ev sahipliği yapmaktadır (Lindberg ve Orjuella, 2011: 18).

1972 yılına kadar Seylan diye bilinen Sri Lanka adasını koloni olarak ilk kez ele geçirenler 1594 ile 1658 yılları arasında Portekizlilerdir. Ondan sonra 1640 ile 1796 yılları arasında Hollandalılar adada koloni kurmuşlardır. İlk kez adanın tümünde İngilizler kontrolü Kandyan Krallığını devirerek 1815 yılında sağlamışlardır. Celebroke reformları ile 1833 yılında bütün adada birleşik ve merkezi bir idari sistem kurulmuştur (Orjuella, 2008: 71), (Manohoran, 2006: 12-13).

Sömürgecilik döneminde benzerine başka devletlerde karşılaşılacağı gibi, misyonerler tarafından kurulan okulların esas olarak adanın kuzeyinde Tamillerin yaşadığı bölgede kurulması nedeniyle, Britanya tarafından Tamil azınlığı Sinhala çoğunluğa göre çok daha iyi eğitim olanaklarına sahip olmuş ve yönetimde daha iyi pozisyonlarda ve sıklıkla yer almışlardır. Bir etnik azınlığın çoğunluk üzerindeki daha lehe olan diğer çok etnili kolonyal devletlerdeki durumu gibi bu da 1948 yılında sömürgeciliğin tasfiyesi ile sona ermiş, etnik azınlık ayrıcalıklı pozisyonunu kaybetmiş, buna da sıklıkla çoğunluğun tepkisi ve öfkesi eşlik etmiştir (Orjuella, 2008: 71), (Kingsbury, 2012: 51-52).

Sri Lanka'nın bağımsızlığını kazanmasından sonra, Tamiller sistematik bir şekilde kamu sektöründe ve eğitimde ayrımcılıkla karşılaşmışlardır. Ayrımcılık Tamiller arasında derin bir kini ve benzeri duyguları beslemiş, ayrılmayı hedefleyen milliyetçi organizasyonların oluşumuna katkı sağlamıştır. Eşit bir yurttaşlık kimliğinin oluşmaması, kaçınılmaz bir çatışma için sahneyi hazırlamıştır (Kingsbury, 2012: 52).

Sri Lanka'daki uluslaşma sürecinde ilk alınan tedbir, kolonyal mirasın reddedilmesidir. 1 milyona yakın kökenleri çay plantasyonlarında çalışan işçilere dayanan Hindistan'dan gelen Tamil (ki nesiller boyunca Sri Lanka'da yaşamalarına rağmen), 1948 ile 1949 yıllarında Birleşik Ulusal Parti (United National Party- UNP) yönetiminde çıkarılan bir yasa sonucunda vatandaşlık ve seçme haklarından yoksun bırakılmıştır (Clarence, 2007: 35). Bunu harekete geçiren güdünün Sinhala ulusal çıkarından çok, onları kendi sınıfsal çıkarı açısından tehlikeli bulan Sinhala ve Tamil elitinden kaynaklandığı söylenebilir (Orjuella, 2008: 71).

1956 yılında yapılan seçimleri Sri Lanka Özgürlük Partisi (SLFP- Sri Lanka Freedom Party) kazanmıştır, 1956 yılında SLFP "Sinhala Only Act" adlı yasayı çıkarmış ve bu yasa ile birlikte Sinhala dili tek resmi dil olarak kabul edilmiştir (Manohoran, 2006: 13-14). Bu Sri Lanka'daki Tamillerin, Müslümanların ve diğer azınlıkların dışlanmışlıklarını daha da artırmış, eğitim

ve devlet görevlerine gelme konusunda özellikle Tamiller örneğinde çok daha belirgin şekilde sınırlamalar olmuştur. Bu yasa özellikle Tamiller bağlamında, etnik çoğulculuğun ve iktidar paylaşımının uzun süreli bir sürdürülebilirliğinin olmayacağına işaretidir. Kamu hizmetlerinde politik patronaj ilişkilerinin temel olması devlet görevlerinde Sinhala çoğunluğu ile sonuçlanmış bu da devletin Sinhala etnik temelinden oluşmasına neden olmuştur. Aynı zamanda Sinhala dilinin tek resmi dil olması Tamillerin yargısal yollara erişimini önemli oranda engellemiştir. Bu vatandaşlık statüsü anlamında önemli bir kırılmayı da işaret etmektedir. Budist din adamlarının, azınlıkların özellikle de Tamillerin haklarının korunması konusunda hükümet tarafından atılacak adımları sürekli protesto etmeleri ve aşırı milliyetçi tutumları sorunları derinleştirmiştir (Kingsbury, 2012: 53-54), (De Votta, 2007: 18-19).

1960 ile 1970'li yıllar boyunca Tamilleri temsil eden partiler ile hükümet arasında yapılan görüşmeler sonucunda anlaşmalara varılmış olmasına rağmen, Sinhalaların baskın olduğu bu hükümetler, Sinhala aşırılıkçıların baskısı altında kalarak anlaşmaları ihlal etmiştir. Tamillerin artarak devam eden yapısal ayrımcılığa ve yabancılaşmaya cevabı ise eylemlerinde yasadışı yollara ve özellikle şiddete başvurmalarıdır. Bu süreç Tamillerin daha da radikalleşmesine neden olmuştur. Sorunların çözümsüzlüğü şiddeti beraberinde getirmiştir (Kingsbury, 2012: 55- 56).

Sri Lanka'daki anayasal gelişmelere bakıldığında ise anayasal düzeyde bağımsızlığın kazanılmasından itibaren azınlıkların haklarının yeterli düzeyde korunduğu söylenemez. Bunu ilerleyen yıllarda Tamillerin devlet sektörüne ve üniversiteye girişlerinin kısıtlanması takip etmiştir. 1972 Anayasası'nda Budizmin devletin en üst dini olarak belirtilmesine, kamu kaynaklarının özellikle sulama projelerinin etnik köken dikkate alınarak düzenlenmesi eklenince Tamiller arasında ikinci sınıf vatandaş oldukları algısı yayılmış ve derinleşmiştir (Niand, 2014: 5). Bazı Budist din adamlarının ve liderlerinin barış çabalarına rağmen, diğer Budist din adamları ise dinsel düzen çerçevesinde dini iddialarını şovenist bir temelde, üstünlük iddiaları çerçevesinde savunmuşlardır. Devlet işlerinde Budist semboller ve ritüeller ön planda yer almış, kalkınma ve sulama projelerinde açık bir ayrımcılık yapılmıştır. Aynı zamanda ülkenin adı Sri Lanka olmuştur (Kingsbury, 2012: 58), (Orjuela, 2008: 72), (De Votta, 2007: 21-22).

Bu Sinhalılaştırma sürecinin azınlıklar açısından somut ve sembolik sonucu kendilerini ikinci sınıf vatandaş olarak görmeleridir (Orjuela, 2008: 72). Bu bağlamda Tamillerin Sri Lanka'da yaşadığı günden güne etnik ayrımcılıktır. Sri Lanka'nın uluslaşma sürecinde Sinhala olmayan halkların Sinhala kültürü ve Budizm çerçevesinde asimilasyona uğradığı ya da en azından etnik Sinhala devletinde ikinci sınıf vatandaş oldukları bağımsızlığın kazanılmasından sonraki döneme bakılarak söylenebilir.

1970 yılının başında üniversiteye kabul sisteminde yaşanan değişiklikte, özellikle Jafna örneğinde Tamillerin üniversiteye girişini zorlaştırmıştır. Sosyal mobilizasyonda en önemli noktayı temsil eden eğitimin özellikle Jafnalı Tamillerin üniversiteye girişi anlamında zorlaştırılması yoğun bir hayal kırıklığına yol açmıştır. Tamiller hükümetin, topraksız Sinhala halkının sorunlarının çözümü olarak kendi yaşadıkları kuzey doğu bölgesini kolonize etmeyi, kendi toprak bütünlüklerini ve nüfus yapılarını çökertmeyi amaçladığını ileri sürmüşlerdir (Orjuela, 2008: 71-72).

Gruplara yönelik ayrımcı uygulamalar, kamu kaynaklarına erişim konusunda kısıtlamalar, kültürel dışlanma azınlıkların deneyiminin anahtar bileşenlerini oluşturmuş, Sinhalaların Tamillerin yaşadığı eşitsizliğe ve onların taleplerine kör olmaları bu çatışmanın kaçınılmazlığını ve özerklik talebini beraberinde getirmiştir (Uyangoda, 2007: 2), (Kingsbury, 2012: 64).

Bütün bu gelişmeler sonucunda 1976 tarihinde 40'dan fazla radikal Tamil organizasyonu hükümete karşı silahlı mücadele konusunda baskı oluşturmaya başlamıştır. Bunlardan beşi çok daha baskın olmakla birlikte, Tamil New Tigers (TNT) adlı organizasyon hızlı bir şekilde "terörizm" olarak tanımlanabilecek eylemler doğrultusunda bir takım seri saldırılar gerçekleştirmiştir. 1976 yılında TNT'nin lideri Chefti T. Nun'un yakalanması üzerine yerine Prabhakaran³ geçmiş ve bu organizasyon adını Liberation Tigers of Tamil Ealam (LTTE-Tamil Elam Özgürlük Kaplanları) olarak değiştirmiştir (Kingsbury, 2012: 57), (Clarence, 2007; 41-42), (Manohoran, 2006: 15).

Yine yaşanan gelişmelerin önemli bir durağı 1978 tarihli yönetimin esaslarına ilişkin anayasa değişikliğidir. Bu değişiklik kadar Sinhala milliyetçiliği ile Budizmin uyumunu daha iyi gösteren bir şey olmadığı söylenebilir. SLFP'nin liderliğinde, parlamentonun %80'den fazlası Fransa tipi bir başkanlık sistemine yakın bir politik yapılanma lehinde oy kullanmış, direkt seçimlerle iş başına gelen icracı bir devlet başkanından oluşan, Fransız modelinden çok daha fazla yetkili bir başkanlık sistemi yaratılmıştır. Bu model ile birlikte başbakan ikincil bir konuma indirilmiştir. Seçim sisteminde değişiklik yapılmış, temsil oranı %5'ten %12,5'e çıkarılmış, bu da özellikle sol partileri içeren küçük partilerin ve etnik grupların temsilini zorlaştırmıştır. Bu yeni başkanlık seçim sistemi azınlıkların temsilini zorlaştırmakla birlikte, etnik gerilimin düşürülmesine yönelik azınlıklara garanti de sunamamıştır. Etno merkezietçi politikaların takip edilmesi Sinhala politik düzenine yönelik

3 Prabhakaran henüz 18 yaşındayken 1972 yılında Tamil New Tigers olarak grubunu şekillendirmişti. Tamil Kaplanları da diğer organizasyonlar gibi katı bir hiyerarşiye dayanan sosyalist devrimci bir programa sahip, silahlı mücadeleyi esas alan bir örgütlenmeydi (Kingsbury, 2012: 65).

katkıları desteklemiş, Tamil toplumuna yönelik Sinhala işbirliğini de azaltmıştır. Bunun sonucu etnik çoğulculuğun hâkim olduğu bir demokrasidir. Anayasa değişikliği parlamentonun Yüksek Mahkeme karşısında üstünlüğünü sağlamış ve Yüksek Mahkemenin bağımsızlığı ortadan kalkmıştır (Kingsbury, 2012: 58-59), (Kingsbury, 2011: 303), (Bose, 2007: 25-26).

Bu bağlamda 1950'li yılların sonları ile 1977 yılında UNP'nin iktidara gelmesi Tamillerin isyanının karakterini önemli oranda belirlemiştir. 1981 yılında ordu ve polis birliklerinin katılımı ile Tamiller açısından büyük önem taşıyan Jafna Halk Kütüphanesi içindeki 97 bin kitap ve eşsiz el yazmaları ile yakılmış, bu da Tamillerin büyük bir çoğunluğu tarafından Tamil kimliğinin yok edilmesine yönelik sürekliliğin bir girişimi olarak değerlendirilmiştir (Clarence, 2007: 40).

Kısaca özetlenen ve ayrımcılığın sürecin karakterini belirlediği bu gelişmeler sonucunda Sri Lanka'da nüfusun yaklaşık %12'si ile %13'ünü oluşturan Sri Lanka kökenli Tamiller 1970'li yıllardan itibaren silahlı mücadeleye başlamıştır. Tamil Kaplanları diğer grupları yok veya içine dâhil ederek tek Tamil askeri organizasyonu olmuştur. Militanların eylemlerinde öncelikli hedefler; polis karakolları, yerel yöneticiler ve bankalardır (Kingsbury, 2011: 303). Hindistan kökenli Tamiller ise Sri Lanka nüfusunun %5'lik bir kısmı oluşturmaktadır. Bunların kökenleri daha öncede belirtildiği gibi 18. Yüzyılda Hindistan'ın Tamil Nadu eyaletinden Sri Lanka'nın merkezi şehirlerine çay plantasyonlarında çalışmak üzere gelen işçilere dayanmaktadır (Hophood, 2005; 46).

1983 yılında ise Tamillerin ayrılıkçı savaşı başlamıştır. Tamil Kaplanları üyelerinin asker ve polislerce yakalanıp, keyfi ve yargısız bir şekilde infaz edilmeleri üzerine buna cevap olarak saldırılarını artırmıştır. 23 Temmuz 1983 tarihinde Tamil Kaplanları Sri Lanka ordusunun jiplerini ve kamyonlarını Jafna yakınlarında pusuya düşürmüş 13 askeri öldürmüştür. Askerler cevap olarak Jafna'da 51 kişiyi öldürmüşlerdir, askerlerin cenazeleri sonrasında Anti-Tamil isyan bütün ülkeye yayılmış, en az 400 en çok 3000 diye tahmin edilen bir ölü sayısı ortaya çıkmıştır. Bu Sri Lanka'da yaşanan olaylar dizisinin o ana kadar en kötü noktasıdır, bu yaşananlar sonrasında Tamiller, Tamil Kaplanlarına ve onların uluslararası ağına destek vermişlerdir. Kara Temmuz olaylarının neden olduğu artan kutuplaşma sonucunda pek çok Tamil genci Tamil Kaplanlarına ve diğer silahlı örgütlenmelere yönelmiştir. Onların artan üye sayıları korkutucu bir gücün oluşmasına neden olmuştur. Bu olaylar parlamentoda Tamil temsiline etkinliğini sonlandırmıştır, bunun anlamı Tamil taleplerine ilişkin görüşmeler yoluyla bir çözüm aranacaksa bundan böyle hükümetin silahlı gruplarla müzakere etmek zorunda olmasıdır. Bu yaşananlar uluslararası ilgiye de neden olmuştur, en çok da yoğun bir Tamil nüfusa sahip olan Hindistan bundan etkilenmiştir. Bundan başka Tamiller birkaç yıl, Hindistan'ın Tamil

Nadu eyaletinden ve artan bir şekilde Hindistan İstihbarat servisinde (RAW- Research and Analysis Wing) destek almışlardır. RAW'ın bu ilgisinin temel dayanaklarından birisi olarak Tamillerin etnik bağlantısının Hindistan'la olması dışında, 1971 yılındaki Pakistan-Hindistan savaşında Pakistan gemilerinin yakıt ikmalinin yapılması konusunda Sri Lanka olanaklarını kullanması gösterilmiştir. Pakistan'ın İsrail ile birlikte Sri Lanka hükümetine sunmuş olduğu askeri destek de Hindistan açısından tehlikeli bulunmuştur. Bu gibi gerekçeler Hindistan tarafından Sri Lanka yönetiminin dost olarak algılanmamasına neden olmuştur (Kingsbury, 2012: 67), (Hophood, 2005: 48-49). Hindistan kökenli Tamiller çok büyük oranda ayrılıkçı mücadelede yer almasalar da, Tamillere yönelik şiddetin kurbanı olmuşlardır (Orjuela, 2008: 77).

Yukarıda özetlendiği gibi 1983 yılında başlayan bu çatışmalı süreç birçok faktörün karışımıydı. Uzun süreli ayrımcılığın yarattığı mağduriyet hissi, yapısal eşitsizlikler ve kimlik politikası başta gelen nedenlerdi.

1983 ile 1987 yılları arasındaki çatışmalı dönemde barış görüşmeleri de yapılıyordu. Bu dönemde Sri Lanka ile Hindistan arasında bir ateşkes anlaşması yapılmıştır. Bu anlaşma uyarınca Indian Peace Keeping Force (Hindistan Barış Gücü- IPKF) adaya gelmiş ve çatışmaların ilk aşaması sona ermiştir. Bu koruma sorumluluğu ilkesinin erken bir uygulaması olarak ifade edilse bile, sonu korkunç olmuştur. Görünüşte barış gücünün rolü Tamil Kaplanlarının silahsızlanmasını sağlamak olmakla birlikte, Tamil Kaplanları ile Hindistan Barış gücü arasında hızlı bir şekilde çatışmalar patlak vermiştir. Kısmen Tamil Kaplanları Hindistan karşıtı Sri Lanka hükümeti tarafından desteklenmiştir. IPKF'nin gerilla savaşına hazırlıksız olması, silahlarının yetersizliği, yeterli tedarikinin olmaması askeri bir kontrolü sağlayamamasına neden olmuş, IPKF çatışmaları sonlandırmaktan ziyade çatışmaların bir parçası haline gelmiştir, bunların sonucunda IPKF Hindistan hükümetinin emri ile 1990 yılında adadan çekilmiştir (Kingsbury, 2012: 67), (Bose, 2007; 34).

IPKF'nin çekilmesi, hükümet ile Tamil Kaplanları arasındaki barış görüşmelerinin 1990 yılının haziran ayında başarısızlıkla sonuçlanması, yüzden fazla Tamil ve Müslüman polisin kuzeydoğuda teslim olduktan sonra öldürülmeleri tekrar hükümet ile Tamil Kaplanları arasındaki şiddet sarmalını başlatmıştır. Sonrasında misilleme niteliğinde Tamillere yönelik katliamlar yapılmıştır. 1990 yılının haziran ayında 7000'den fazla insan katledilmiştir, bu Tamil Kaplanlarının savaşının ikinci aşamasının en kanlı süreçlerinden biridir. 1991 yılında Tamil Kaplanları tarafından Rajiv Gandhi'nin öldürülmesi Hindistan'daki Tamil sempatisinin sonu olmuştur. 1993 yılında Sri Lanka devlet başkanı Ranasinghe Premadasa öldürülmüştür. Üç aylık bir ateşkes döneminden sonra 1995 yılının nisan ayında çatışmaların üçüncü dönemi başlamıştır, çok şiddetli çatışmaların olduğu bu süreçte çok sayıda sivil hayatını

kaybetmiş ve taraflar birbirine üstünlük sağlayamamıştır. Tamil Kaplanları özellikle Kolombo'da özel hedeflere yönelik intihar saldırıları gerçekleştirmiştir. Bu saldırıların etkili olması sonucu Kolombo'daki iş bölgesi 1996 yılında kapanmıştır. Tamiller saldırılarına gerekçe olarak Tamil bölgelerine yönelik hükümet güçlerinin saldırılarını göstermişlerdir. 2000 yılına kadar olan çatışmalarda çoğunluğu sivil tahmini 64.000 insan hayatını kaybetmiştir. 2000 yılına gelindiğinde Tamil kaplanları Sri Lanka'nın kuzeyinde büyüyen bir avantaj elde etmiş ve Sri Lanka ordusunun iki önemli üssünü 2008 yılına kadar ellerinde tutmuşlardır (İyakacchi ve Elephant) (Kingsbury, 2011; 304-306). Sivillere yönelik katliamlar 2002 yılına kadar düzenli olarak hem Tamil Kaplanları hem de Sri Lanka ordusu tarafından yapılmıştır. Bütün bunlar sona doğru en vahşi sahneyi hazırlamıştır (Kingsbury, 2012: 70-71).

3. Ateşkes Dönemi

22 Şubat 2002 tarihinde taraflar arasında Norveç'in arabulucu olduğu bir barış anlaşması imzalanmış ve Norveç'in liderlik yaptığı silahsız bir misyon (Norwegian- led Sri Lanka Monitoring Mission- SLLM) oluşturulmuştur, bu misyonun koruma sorumluluğu ilkesinin sessiz bir versiyonu olduğu söylenebilir. Bu misyonun amacı Birleşik Sri Lanka bünyesinde federal bir yapılanma içinde Tamil halkının da haklarını koruyarak tüm topluluklar açısından kabul edilebilir nitelikte politik çözüm sunmaktır. Fakat misyon bu görevi yerine getirecek kapasiteye sahip olamamış ve çok az başarı sağlamıştır (Kingsbury, 2011: 306).

Bu anlaşma uyarınca taraflar arasında sınırlar belirlenmiş ve birbirlerinin sınırlarını ihlal etmeme konusunda karar alınmıştır. Tamil Kaplanları tarafından kontrol edilen bölge "Eelam"⁴ ülkesinin tamamını kapsamasa da önemli bir kısmını içermekte olup, Tamil halkının kendisini yönetmesi açısından bir başlangıçtır. De facto Tamiller tarafından kurulan bu düzen tipik bir devlet örgütlenmesinin özelliklerini yansıtmaktadır. Bu yapılanma içerisinde polis, yargı, ulaşım, vergi, sağlık, ekonomik planlama ve gelişim teşkilatlanması bulunmakta, ülke içinde yerinden edilmiş kişilerin iyileştirilmesi konusunda çalışmalar yapılmaktadır. 2008 yılına kadar geçen bu altı yıllık De facto devlet süreci, Tamiller açısından ikinci sınıf vatandaşlık duygularından kurtulmanın bir yolu olmuştur. Bu süreç Tamiller açısından bir özgüvenin ve gururun yaratılmasına neden olmuş, Tamiller arasında ulusal kimlik daha da yaygınlaşmıştır. De facto devlet süreci Tamillerin bağımsızlık sonrası yeniden

4 "Eelam" kelimesinin anlamı Tamillerin Sri Lanka'ya verdikleri addır.

bireysel ve toplumsal düzlemde onurlarına kavuşması olarak değerlendirilmiştir (Kingsbury, 2012: 61). Tamillerin büyük bir bölümü Tamil Kaplanlarının yöntemlerini benimsememelerine rağmen, Tamil Kaplanları dışındaki hiçbir organizasyonun onların çıkarlarını temsil ve koruma kapasitesine sahip olmadıklarına inanmıştır (Kingsbury, 2012: 69).

Tamil sivil toplum gruplarının çatışmalı sürece dönülmesine ilişkin yoğun endişelerine rağmen, tekrar barış sürecine dönülmesine dair de derin engeller söz konusuydu. Tamil Kaplanlarının perspektifinden Sri Lanka hükümetinin gerçek bir barış sürecini takip ettiğine dair bir kanıt yoktu. Diğer nedenler arasında Sri Lanka'nın demokratik süreçlerden hızla uzaklaşıp bürokratik otoriteryanizme doğru gitmesi gösterilmektedir. Sri Lanka 1978 yılında Fransa modeline benzeyen bir şekilde parlamenter sistemden başkanlık sistemine geçmiştir. O tarihten sonra yürütme yetkileri artan bir şekilde devlet başkanının elinde toplanmıştır. Bakanların atanmasına ek olarak Yüksek Mahkeme hâkimlerini de devlet başkanı atamış, bu da anayasal meseleler konusunda devlet başkanını karar verici pozisyona getirmiştir. Başbakanın göreviyse bütün bunlara zıt bir şekilde artan oranda sembolik düzeyde kalmıştır. Diğer atamalarının dışında savunma bakanını da atayan devlet başkanı 2005 yılının sonlarına doğru kardeşini bu göreve atamıştır. Bu durum yargısal sistemin çöküşünü hızlı bir şekilde beraberinde getirmiştir, diğer yoğun insan hakları ihlalleri ve yargısız infazlar karşısında bu durum cezasız kalmayı bu fiilleri işleyenler açısından sağlamıştır. Orduyla bağlantılı ölüm mangaları kullanılmış, işkence ve gözaltına alına kişilerin hakları inkâr edilmiş ve bunlar sonucunda artan bir şekilde politik alan sınırlanmıştır. Demokratikleşmede ilerlemeye ve siyasal gücün paylaşımı konusunda teorik olarak çalışılmasına rağmen, Sri Lanka'daki politik partilerin organizasyonu, etnik Sinhala partilerinin parlamento da baskın olmaları nedeniyle karşılıklı bir anlaşma yapılmak istense dahi bu anlaşmaya çok az bir alan bırakmıştır. Bunun anlamı etnik Sinhala çoğunluğun oluşturduğu çok geniş yetkilere sahip icracı bir başkanlıktır (Kingsbury, 2012: 75).

Gerçekte ise Tamil Kaplanları ile hükümet ateşkes anlaşması boyunca silah depolamış ve daha büyük bir savaşa hazırlanmışlardır. Ateşkesin sona erdiği 2004 yılında iki tarafta çatışmalı sürece tekrar hazırlanmıştır⁵.

2004 yılında hükümet, politikalarını sertleştirmiş Devlet Başkanı Kumaratunga olağanüstü hal ilan etmiş, içişleri ve savunma bakanlıklarını

5 12 Ağustos 2005 tarihinde Tamil kaplanları Sri Lanka dışişleri bakanı Lakshman Kadirgamar'a suikast girişiminde bulunmuştur. Benzer şekilde hükümet güçleri de önde gelen Tamil politik eylemcilerine yönelik yargısız infazlarda bulunmuştur (Kingsbury, 2012: 146).

kontrol altına alıp, parlamentoyu askıya almış, medya üzerinde sıkı bir kontrol uygulamış ve 2004 yılının nisan ayı için yeni bir seçim çağrısı yapmıştır. Halkların Özgürlük İttifakının (JVP / The People's Freedom Alliance) seçimi kazanması sonucunda, Mahinda Rajapaksa başbakan olmuştur. Resmi anlamda 2002 yılında barış anlaşmasının kabul edilmesine rağmen Rajapaksa, Tamil Kaplanlarına karşı askeri bir zafer arama niyetinde olduğunu belirtmiştir (Kingsbury, 2011: 307).

2005 yılının kasım ayında Mahinda Rajapaksa bu kez devlet başkanı seçildiğinde çok açık bir şekilde Tamil Kaplanlarına yönelik askeri bir zafer kazanacağını belirtmiştir. Bu süreçte Sinhala halkının yaklaşık % 60'ı da askeri bir çözüme desteklemiştir (De Votta, 2007: 51)

Bu süreçteki kritik noktalardan biri de Tamil Kaplanlarının kendi kontrolleri altındaki bölgelerde seçimin yapılmasını engellemeleridir. Bu engelleme sonucunda Rajapaksa yüzde 1,8 gibi çok az bir farkla rakibi Wickremasiphne önünde seçimi kazanmıştır. Tamil Kaplanlarının kontrolleri altındaki bölgede seçimin gerçekleşmemesi ve iktidarın Rajapaksa'da olması barış masasına bir daha oturulmaması ve çatışmanın kaçınılmaz olması anlamına gelmiştir. Seçimlere yönelik bu engellemenin Tamiller açısından çok büyük bir stratejik hata olduğu ve sonun başlangıcını oluşturduğu söylenebilir (Kingsbury, 2012: 73).

Rajapaksa seçim zaferi sonrası kardeşi Gotabhaya Rajapaksa'yı savunma bakanı olarak atamış ve hükümet Tamil kaplanlarına karşı çok daha saldırgan bir politika izlemiştir. Bunlar arasında kontrgerilla saldırılarının artması, doğrudan adam kaçırma, cinayetler, tecavüzler ve en sonunda tamamen askeri çatışma yer almıştır. Sri Lanka hükümeti tarafından bu zaman diliminde, aynı zamanda Tamil Kaplanlarının terörist bir organizasyon olarak tanınması için ABD, Kanada ve AB nezdinde diplomatik çabalar hızlandırılmıştır. Bunun yapılma amacı Tamillerin en büyük mali kaynağını oluşturan Tamil diasporasından kaynaklanan mali desteği engellemektir. Bu sürecin doğal bir sonucu olarak barış misyonu yıpranmıştır. 2006 yılının temmuz ayında hükümet kuzey ve doğu bölgelerine yönelik askeri bir saldırı gerçekleştirmiştir (Kingsbury, 2011: 308).

4. Çatışmalı Sürece Dönüş, Çatışmaların Son Döneminde Sri Lanka'da Yaşananlar ve BM Raporları

2006 yılından itibaren Rajapaksa yönetimindeki yeni hükümet Tamil Kaplanlarına yönelik artan bir şekilde silahlı mücadele sergilemiş, ateşkesi defalarca ihlal etmiştir. 2007 yılına kadar topyekûn bir kontrgerilla faaliyeti

yürütülmüş, başlangıçta doğu bölgelerinde olan bu hareketlenme, Tamillerin kalbi olan adanın Kuzey ve Kuzeydoğusuna yayılmıştır. 2009 yılının mayıs ayında son kalan Tamillerin ve liderleri Prabhakan'ın öldürülmesi ile Tamil Kaplanları kesin bir yenilgiye uğratılmıştır (Lewis, 2010: 647-648).

Tamillerin savaşının dördüncü evresi olarak nitelendirilen çatışmalı sürece dönülmesinde birçok etken olmasına rağmen, iki faktörün daha önemli olduğu söylenebilir. Bunlardan ilki 2004 yılında yaşanan Tsunaminin etkisidir, Tsunamide sadece Sri Lanka'da 30 bine yakın insan hayatını kaybetmiştir. Tamil Kaplanlarının kontrol ettiği bölgede 22 binden fazla insan hayatını kaybetmiş, 500 bine yakın insan yerinden yurdundan olmuştur. (Niland, 2014: 7). Özellikle Tsunami sonrası yardım faaliyetleri ve bu yardımların akışına ilişkin anlaşmazlıklar Tamillerin kontrol ettikleri bölgelerde 2005 yılında yapılan seçimleri boykot etmelerine neden olmuştur. Bu boykotta barış yanlısı aday Ranil Wickramasinghe'nin seçimi kaybetmesine neden olmuş, seçimi savaş yanlısı Rajapaksa kazanmıştır. Daha öncede belirtildiği gibi Rajapaksa savunma bakanı olarak kardeşini atamış, Tamil Kaplanlarına yönelik Sri Lanka hükümeti bütünüyle topyekûn bir savaş konseptine girmiş, adam kaçırmalar, cinayetler ve saldırılar eşliğinde, topyekûn bir askeri mücadele başlatılmıştır (Kingsbury, 2012: 74), (Kurtz-Jahanathan, 2016: 97), (Bose, 2007; 52-53).

Gotobhaya Rajapaksa'nın savunma bakanlığı döneminde silahlı kuvvetlerde büyük bir yenilenme yaşanmış, bu kapsamda 75 bin asker toplanmış, özel harekât timleri oluşturulmuş, insansız uçak alımları gerçekleştirilmiştir. Rajapaksa modeli olarak isimlendirilen bu yaklaşım; uluslararası görüşlerin dikkate alınmamasını, müzakerelerde bulunulmamasını ve güvenlik güçlerine eksiksiz bir operasyon özgürlüğünü de içeriyordu. Savunma bakanı Rajapaksa operasyonlar sonucunda sivil kaybının olacağını kabul ediyor ve sorumluluğu kişisel olarak üstleneceğini belirtiyordu (Powell, 2014: 67).

Bütün bu olaylar sonucunda hükümet tarafından Tamil Kaplanlarını tamamen yok etmek amacıyla, 2009 yılının Ocak ve Mayıs ayları arasında Sri Lanka Ordusu, Tamil Kaplanlarına yönelik zincirlerinden boşalmış bir şekilde topyekûn bir askeri saldırıda bulunmuştur. Çatışmaların son zamanlarında 200 bin insan 14 km'lik dar bir kıyı şeridinde sürülmüştür. Bunlar son Tamil mültecileridir. BM raporuna göre çatışmaların son haftalarında 20 bin sivil öldürülmüştür. Bu ortalama günde 1000 kişidir. Londra'daki Sri Lanka diplomatik temsilciliği sivillerin öldürülmediğini, Tamil Kaplanları tarafından kaçmaya çalışan sivillerin öldürüldüğünü söylemiştir (Kingsbury, 2011: 312).

Bu askeri operasyonlar sırasında Sri Lanka ordusu tarafından işlenmiş onlarca savaş suçu ve insanlığa karşı suç bulunmaktadır. Uluslararası toplumun

ilgisizliği Tamillere yönelik uluslararası hukuk ve insancıl hukuk ihlallerini sürekli hale getirmiştir (Holmes, 2014: 135).

Halkın durumu ise bir ikilemi yansıtmaktadır. Bir taraftan kaçmaları halinde Tamil Kaplanları tarafından öldürülme tehdidi, diğer taraftan kalmaları halinde hükümet tarafından yoğun bir bombardımana tutulmaları olasılığı altında yaşamalarıdır. Durumu daha da kötüleştiren faktörlerden biri de Sri Lanka hükümetinin insani yardım kuruluşlarının ve BM'nin bölgeye erişimini önemli oranda kısıtlamasıdır. 2009 yılının mayıs ayından itibaren yaklaşık 280 bin sivil hükümetin kamplarına nakledilmiştir. Bu kamplarda yeterli düzeyde yiyeceğe, temiz suya, sağlık hizmetlerine erişimden yoksun halde ortalama her gün 200 insanın öldüğü belirtilmiştir (Amnesty International, 2009). Burada daha da rahatsız edici olan 10 bin ile 15 bin insanın bu toplama kamplarında kaybolmasıdır (UN Office For The Coordination of Humanitarian Affairs, 2009). Hükümet bu kamplara erişilmesine izin vermemiştir. BM'nin önceki insan hakları koordinatörlerinden Jan England BM'nin Sri Lanka'da koruma sorumluluğu ilkesi konusunda başarısız olduğunu söylemiştir. Bu kamplarda Tamiller her türlü yasal güvenceden yoksun bir şekilde Sri Lanka devletinin güvenlik birimlerince öldürülmüş, işkenceye ve insanlık dışı muameleye tabii tutulmuştur (Bellamy, 2011: 60).

Çatışmaların son aşamasında yaklaşık 40 bin insan öldürülmüş, 1,3 milyon insan yerinden yurdundan olmuştur. Yüzlerce hatta olasılıkla binlerce insanın toplama kamplarında ilerleyen aylarda kaybedildiği ifade edilmiştir. Hatta bu kampları ziyaretinde BM Genel Sekreteri Ban Ki Moon, gördüğü benzer birçok yer arasından uzak ara en korkunç sahneleri burada gördüğünü söylemiştir (Kingsbury, 2012: 87).

Çatışmaların son aşamasına ilişkin dikkat çekici uluslararası girişimlerden biri 2 Ocak 2009 tarihinde Kilinonchi'nin düşmesinden sonra yapılan diplomatik ve politik görüşmelerdir. BM ve ABD tarafından, Tamil Kaplanlarından çatışmalı bölgelerdeki sivillerin çıkışına izin verilmesi, hükümetten ise ağır silahların kullanılmasından kaçınılması, kısa bir ateşkes çağrısı yapılması ve kaçan sivillere insani yardımın ulaştırılması istenmiştir. Bütün bu çağrılar büyük oranda başarısız olmuştur, Hindistan hükümeti Tamil Nadu eyaletinin baskısı ile Sri Lanka hükümetinden çatışmalı bölgeden sivillerin kaçması konusunda izin verilmesi amacıyla 48 saatlik "insani amaçlı" bir ateşkes kararı aldırmıştır (Kurtz-Jahanathan, 2016: 100).

2009 yılının Mayıs ayında hükümetin kesin bir zafere çok yakın olduğu bir dönemde uluslararası tartışmalar, geçmiş aylarda işlenmiş görünürdeki savaş suçlarının bağımsız bir şekilde soruşturulması ve hesap verilebilirlik talepleri doğrultusunda dönüşüme uğramıştır. BM İnsan Hakları Konseyi'nin özel toplantısında Avrupa Birliği, yerel komisyonun önceden işlendiği iddia edilen

suçlara ilişkin yeterli ve bağımsız bir soruşturmayı sağlayamadığı gerekçesiyle bağımsız bir uluslararası komisyonun kurulması konusunda baskı yapmıştır. İsrail ve Brezilya Sri Lanka hükümetini adil ve bağımsız bir soruşturmanın yapılması konusunda teşvik etmiştir. Buna karşılık Rusya ve ona ek olarak Bhutan, Nepal, Malezya ve Maldivler gibi bölgede bulunan devletler Sri Lanka hükümetinin terörle savaş söylemini desteklemişlerdir (Kurtz-Jahanathan, 2016: 103).

Güvenlik Konseyi sivillere yönelik sürekliliği olan ağır silah kullanımından derin kaygı duyduğunu ifade etmiş ve Sri Lanka hükümetinden taahhütlerini yerine getirmesini beklemiştir. Derin kaygı ve beklenti ifadeleriyle şekillenen bu düşünce BM Güvenlik Konseyi üyelerini insanların kurtarılmasıyla yüzleştirmemiş ve Sri Lanka'daki bu katliamları durdurmak için bir şey yapılmamıştır (Hopgood, 2014: 200).

BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği'nin Sri Lanka'daki savaş suçlarının soruşturulması çağrısını takiben, 22 Haziran 2010 tarihinde BM Genel Sekreteri Ban Ki Moon Sri Lanka'daki çatışmaların son aşaması boyunca işlendiği iddia edilen uluslararası hukuk ve insancıl hukuk ihlalleri konusunda hesap verilebilirliğin sağlanması açısından bu konuda kendisine tavsiye verecek uzmanlar panelinin kurulmasını sağlamıştır⁶. Rusya ve Çin'in BM Güvenlik Konseyi bünyesinde bu konunun gündem dışı tutulmasına yönelik girişimleri başarısız olmuştur. Bu panelin egemenliğini ihlal ettiğine ilişkin Sri Lanka'nın sert eleştirilerine rağmen Ban Ki Moon bunun Sri Lanka'nın egemenliğine yönelik bir ihlal oluşturmadığını söylemiştir. Hatta Ban Ki Moon gazetecilere vermiş olduğu bir demeçte panelin kurulmasının Sri Lanka Başkanı Rajapaksa ile ortak bir irade açıklaması şeklinde olduğunu ifade etmiştir (Kingsbury, 2012: 108). Buna rağmen Sri Lanka hükümetinin bu panele cevabı soruşturma yapmak için bu kişilere izin verilmemesi şeklinde olmuştur. Dışişleri Bakanı Prof. Perris Sri Lanka'nın bu uzmanlar panelini kabul etmediğini ve panel üyelerinin Sri Lanka'da hoş karşılanmayacağını söylemiştir (Kingsbury, 2012: 127).

Panel raporunu 31 Mart 2011 tarihinde sunmuştur. Panel hükümetin aleyhine olan özellikle çatışmaların son aşamalarına ilişkin iddiaları ciddi

6 Başkanlığını 2007 yılında suikasta kurban giden önceki Pakistan Başbakanlarından Benezir Butto'nun öldürülmesine ilişkin bağımsız araştırma komisyonunda da yer alan önceki Endonezya başsavcısı ve insan hakları soruşturmacısı Marzuki Daruzman'ın yaptığı heyetin diğer üyeleri Güney Afrika Gerçeği Araştırma ve Uzlaştırma Komisyonu üyelerinden Yasmin Soaka ve Kızıl Kimer Rejiminin yargılandığı duruşmalarda danışmanlık yapan ABD'li akademisyen Steven Ratner'dır.

bulmuştur. Hükümet insan kurtarma operasyonları sırasında sıfır sivil kaybı politikasını amaçladığını söylemiştir. Panel raporunda, hükümet ve Tamil Kaplanları tarafından uluslararası insan hakları hukukunun ve uluslararası insancıl hukukun çok yaygın şekilde ihlal edildiğine ilişkin güvenilir iddialar yer almıştır. Bu kapsamda raporda savaş suçlarının ve insanlığa karşı suçların işlendiği, yaşananların rejim tarafından savaş ve barış zamanında bireysel insan onurunun korunmasını düzenleyen uluslararası hukuka yönelik büyük çaplı saldırı olduğu belirtilmiştir (Report of the Secretary-General, 2011: ii).

Panel çatışmaların son aşamasında özellikle 2008 yılının Eylül ayı ile 19 Mayıs 2009 tarihleri arasında Sri Lanka ordusunun askeri mücadelede üstünlük sağladığı evrede Vanni'de çok geniş ve yaygın çapta bir bombardıman yaptığı ve bunun sonucunda çok sayıda sivilin öldürüldüğü iddialarını gerçekçi bulmuştur. Panel raporunda, Eylül 2008 ile 19 Mayıs 2009 tarihleri arasında çatışmaların son aşamasında yaşananların Tamil halkının yaşadığı bölgeye yönelik bir eziyet ve işkence olduğu yer almıştır. 300 binden fazla sivil gittikçe küçülen bir alana sıkıştırılmış, bombardımandan kaçanlarda Tamil Kaplanlarının rehinesi durumuna indirgenmiştir. Ne zaman medya yaşanan insani felakete ilişkin bilgi vermek istese hükümet korkutarak medyanın sessizliğini sağlamıştır. Çatışmalar boyunca diğer eleştirilerde çeşitli tehdit ve yıldırımlarla engellenmeye çalışılmış, beyaz minübüsler kullanılarak insanlar kaçırılmış ve kaybedilmiştir. Burada hedefler arasında BM merkezi, yiyecek dağıtma hattı ve Kızıl Haç gemilerinin yaklaşacağı sahilde vardır (Report of the Secretary-General, 2011: ii). Panel raporunda çatışmaların son aşamasına ilişkin Sri Lanka hükümeti tarafından uluslararası hukukun ve uluslararası insancıl hukukun ihlaline ilişkin beş kategori sayılmıştır. Bunlar; yaygın bir bombardıman sonucunda sivillerin öldürülmesi, hastanelerin ve insanların kullandığı diğer yerlerin bombalanması, insani yardımın reddedilmesi, çatışmalarda hayatta kalanlara ve kurbanlara yönelik insan hakları ihlalleri, bunun içinde insanların iç göçe zorlanması, çatışma bölgesinin dışında da hükümete yönelik eleştiri yapanlara ve medyaya yönelik insan hakları ihlalleridir. Raporda çatışmaların son aşamasında Tamil Kaplanları tarafından işlenen altı kategori ciddi ihlal tespiti yapılmıştır. Bunlar, sivillerin tampon olarak kullanılması, Tamillerin kontrol ettikleri bölgelerden kaçma girişiminde bulunan sivillerin öldürülmesi, sivillerin yakın olduğu bölgelerde askeri ekipman kullanılması, çocukların zorla silah altına alınması, zorla çalıştırma ve sivillerin öldürülmesine yönelik intihar saldırılarıdır (Report of the Secretary-General, 2011: 49-51). Bütün bu bulgulara ve panel raporunun Sri Lanka güçleri ve Tamiller tarafından işlenen insanlığa karşı suçların soruşturulması amacıyla uluslararası bağımsız bir soruşturma heyetinin kurulması yönündeki çağrısına rağmen, BM genel sekreterinin tek isteği bu bulguların daha ileri düzeyde araştırılması olmuştur. Genel sekreter bunun gibi özel soruşturmaların

yürütülmesinin sadece Sri Lanka hükümetinin talebi doğrultusunda olabileceğini belirtmiş veya BM üyelerinin böyle bir çağrıda bulunabileceğini ifade etmiştir. Sri Lanka hükümeti ısrarlı bir şekilde sivilleri hedef almadığını belirtmiş, sivil kayıplarından Tamil Kaplanlarını sorumlu tutmuş, nadiren çok az bir sivil kaybının yaşandığını söylemiştir (Kingsbury, 2012: 128-129).

Sri Lanka hükümeti raporda yer alan bulgularının özellikle çatışmaların son aşamasına ilişkin olarak montaj olduğunu ve gerçeği yansıtmadığını ifade etmiştir. Hükümet, Tamil Kaplanlarının sivilleri insan kalkanı olarak kullandığını, özellikle kendi kamplarında kaçmaya çalışan sivilleri vurduğunu söylemiştir (Kingsbury, 2012: 127)

Diğer bir noktada 2008 yılının son ayları ile 2009 yılının ilk aylarında hükümetin medyaya yönelik kısıtlamalarına ve gerçeği örtmeye çalışmasına rağmen Sri Lanka ordusunun savaşta başarıyı sağlamak için savaş suçları ve insanlığa karşı suçlar işlediğinin tüm Dünya tarafından açık bir şekilde bilinmesidir (Smith, 2010: 40); (Holmes, 2014: 136). Özgürlük operasyonu (operational freedom) adı verilen bu harekâtın hükümet politikasının bir parçası olduğu, yaşanan kitle katliamlarının UCM Statüsü'nün 7. maddesi uyarınca insanlığa karşı suç olduğu açıktır (Kingsbury, 2011: 311).

Bu bağlamda, çatışmaların sona ermesinin üzerinden 12 ay ve daha fazla bir süre geçtikten sonra askeri operasyonlara ilişkin artan oranda kanıt ortaya çıkmıştır, isyancıları takip ve Tamil Kaplanlarına sempati duyanların hedef alınması sırasında sistematik bir şekilde kasten çok sayıda sivilin hayatı hiçe sayılmıştır. (Kingsbury, 2012: 143).

Sri Lanka'da yaşananlara ilişkin 2012 yılının kasım ayında yayınlanan BM Raporunda, temel düzeydeki insani yardımların ulaştırılmasının yetersizliğine ilişkin hükümeti eleştirme konusunda BM personelinin isteksiz tavırları da yer almıştır. Raporda bir hükümet insanları katlediyor ise, aynı hükümetin, hükümet değişikliğini beraberinde getirecek büyük bir müdahale yapılmadığı sürece yardım malzemelerinin dağıtılmasına olanak sağlamayacağı noktasındaki çelişkide yer almıştır. Rapora göre, çok sayıda BM personeli sivillerin korunması konusunda sorumluluklarını yerine getirmemiştir (Report of the Secretary –General, 2012: 26-29).

BM İnsan Hakları Konseyi'nin 2012 ve 2013 yılında almış olduğu iki kararda Sri Lanka'daki insan hakları ihlalleri yer almıştır. Bunlar yargısız infazlar, zorla kaybettirmeler, işkence, ifade özgürlüğünün ihlali, barışçıl toplanma hakkının ihlali, ek olarak insan hakları savunucuları, sivil toplum üyeleri ve gazetecilere yönelik sindirme, misilleme ve tahrikler, hukukun üstünlüğünün sağlanamaması ve bağımsız yargıya yönelik tehditler, din temelinde yapılan ayrımcılık olarak sayılabilir. Konsey Sri Lanka'ya hesap vermesi çağrısında bulunmuştur (UNHRC, 2012-2013).

Sri Lanka'da BM raporlarına göre, Sri Lanka devleti tarafından savaş suçlarının işlendiği açıktır. İnsanların vücut bütünlüklerine birçok olayda hukuksuz bir şekilde müdahale edilmiş, birçok vakada insanlar insanlık dışı muameleler sonucunda katledilmiştir. Zorla kaybettirmeler, kaçırımlar ve cinayetler devlet ajanları tarafından gerçekleştirilmiştir (Kingsbury, 2012: 84).

Bununla birlikte Tamil Kaplanları, birçok insan hakları sözleşmesini ihlal ettiği ve yaygın bir şekilde askeri politik hedeflerle birlikte sivillere yönelik intihar bombacılarını kullandığı için kınanmıştır. Tamil Kaplanları çocuk askerleri kullandıklarını itiraf etmelerine rağmen, 2006 yılında bu uygulamaya son verdiklerini söylemişlerdir. Tamil Kaplanlarına yönelik diğer bir iddia ise sivilleri kalkan olarak kullanmalarıdır. Bunun dışında Tamil Kaplanları uluslararası insancıl hukuk ve diğer insan hakları ihlallerinden kaynaklanan suçlamaları kabul etmemiştir (Kingsbury, 2012: 94).

İsyana dönük olarak yürütülen kontrgerilla mücadelesi politik sürecin kesintiye uğramasına neden olmuş kazanılan askeri zaferde sürdürülebilir politik çözümün olanaklarını ortadan kaldırmıştır (Lewis, 2010: 668).

5. Sri Lanka'da Koruma Sorumluluğuna Başvurulabilir miydi?

Koruma sorumluluğu pozitif hukukta yer almamasına ve Sri Lanka örneğinde olduğu gibi uluslararası hukukun ağır ihlalini oluşturan durumlarda mutlak uygulanacak bir hukuk kuralı olmamasına rağmen, koruma sorumluluğu içerik olarak Sri Lanka'da yaşanan kitlesel düzeydeki insan hakları ihlallerin sonlandırılması için bir gerekçe oluşturabilirdi. Özellikle BM raporlarının sunmuş olduğu veriler ışığında Tamillere yönelik Sri Lanka ordusunun son saldırılarının insani bir felakete ve ciddi düzeyde insan hakları hukuku ve insancıl hukuk ihlaline yol açtığı açıktır.

Bu bağlamda koruma sorumluluğu ilkesinin bu çatışma sonucu ortaya çıkan uluslararası hukukun ve insan hakları hukukunun ağır ihlallerinin önlenmesi konusunda müdahaleye temel oluşturabilmesi, Güvenlik Konseyi'nin bu iç çatışmayı, BM Antlaşması'nın VII. bölümü uyarınca uluslararası barış ve güvenliğe yönelik bir tehdit olarak değerlendirip alacağı karar doğrultusunda mümkün olabilirdi.

Bu seçenekte öncelikli olarak BM Antlaşması'nın 41. maddesi uyarınca silahlı zorlama içermeyen önlemler yer almaktadır. Güvenlik Konseyi'nin 41. maddedeki önlemlerin yetersiz kaldığı kanısına varması halinde, 42. maddede Konseyin kara, deniz, hava kuvvetleri aracılığıyla her türlü girişimde bulunulabileceği düzenlenmiştir. Bu tür bir karar çıkışı takdirde bu karar bütün devletler bakımından bağlayıcı olup BM Antlaşması'nın 48. maddesi uyarınca

bu kararın uygulanması için gerekli önlemler BM üyesi devletlerin tümü ya da bazıları tarafından alınabilir. BM'nin kendine has askeri gücü bulunmadığından ötürü bunu BM Antlaşması'nın 43. maddesi uyarınca üye devletlerden oluşturmak zorundadır. Bunun gerçekleşmesinin yolu da BM Güvenlik Konseyi ile üye devletler arasında bir anlaşma yapılmasıdır. BM Antlaşması'nın 53. maddesi ise BM Güvenlik Konseyi'nin zorlama önlemlerinin uygulanabilmesi konusunda bölgesel kuruluşlar ve antlaşmalardan yararlanabileceğini düzenlemektedir. Bunun için gerekli şart BM Güvenlik Konseyi'nin iznidir.

Günümüzde uluslararası barış ve güvenliği tehdit eden asıl durumları iç çatışmalar oluşturmaktadır. Bunun dışında bazı nedenler BM'nin bu gibi durumlarda daha fazla müdahil olmasına yol açmaktadır. Bunlar arasında insan haklarının giderek uluslar üstü bir içerik kazanması, yaşanan uluslararası nitelikte olmayan silahlı çatışmaların sınırları aşan niteliği, uluslararası barış ve güvenliğe buldukları bölge açısından tehdit oluşturmaları ve ciddi bir mülteci akını yaratmaları sayılabilir. Bunun dışında gelişen teknoloji, görsel ve yazılı medya sayesinde insanların yaşanan olaylardan haberdar olup, baskı yaratabilmesi de önemli faktörler arasındadır.

Bununla birlikte aşağıdaki alt başlıkta daha geniş bir şekilde analiz edildiği gibi uluslararası toplumun bu konuda etkin olmadığı, daha da önemlisi bölgesel düzeyde etkinliği olan Çin ve Hindistan'ın Sri Lanka hükümetini desteklediği görülmektedir. Sri Lanka'nın sistemin diğer başat güçleri özellikle ABD tarafından stratejik anlamda önemsiz bulunması diğer faktörler arasında sayılabilir. Aynı zamanda Sri Lanka'da yaşananların Kosova ya da 1991 yılında Irak'a yönelik askeri müdahalede olduğu gibi bir mülteci akını ile sonuçlanmaması da uluslararası toplumun ilgisine yol açmamıştır.

Koruma sorumluluğu açısından kavramın pozitif olarak uluslararası hukuk düzeninde yer almamasına ve bağlayıcılığının bulunmamasına rağmen mevcut durum itibarıyla etkisi yukarıda da belirtildiği gibi Güvenlik Konseyi'nin VII. bölüm çerçevesinde alabileceği bir karar doğrultusunda olabilirdi. Bunun örneğini Güvenlik Konseyi 2011 yılında Libya'da yaşananlar üzerine 1973 sayılı Libya'ya ilişkin kararının giriş kısmında sergilemiştir. Daha öncede belirttiğimiz gibi kararın önemi, uluslararası toplumun insan haklarını koruma sorumluluğuna vurgu yapmasıdır.

Buna rağmen Güvenlik Konseyi'nin pek çok olaya ilişkin hareketsizliği koruma sorumluluğunun içerik düzeyinde bu yolla dahi uygulanabilirliğini önemli oranda azaltmaktadır. Tabii burada dikkat edilmesi gereken genel anlamda koruma sorumluluğunun her ne kadar Sri Lanka bağlamında askeri müdahale seçeneğini yaşanan olaylar ekseninde ciddi bir tercih ve zorunluluk olarak dayatabilmesine rağmen, askeri müdahalenin son seçenek olduğu, öncelikli olarak önleme sorumluluğunun hayata geçirilmesi, müdahale olduğu

takdirde ise bir daha bu tip çatışmaların yaşanmasını önleyecek siyasi, sosyal, ekonomik ve hukuksal yapılanmanın tesis edilmesidir.

Sri Lanka örneğinde askeri müdahalenin, mevcut uluslararası hukuk kuralları çerçevesinde Güvenlik Konseyi'nin kararı doğrultusunda olması gerekirdi, ancak eğer Konsey veto nedeniyle ya da başka bir nedenle karar veremiyorsa, *ad hoc* koalisyonlar ya da devletlerin müdahalesi söz konusu olabilirdi. Ancak bu durumda müdahale hukuka uygun değerlendirilmeyip, diğer ölçütler yerine getirilse ve müdahale Dünya kamuoyu tarafından başarılı görülürse bile en fazla meşru olabilirdi. Bu anlamda yasallık ve meşruluk gerilimi özellikle askeri müdahalenin yapılması bakımından, bu ilkelerin uygulanması ve yorumlanmasında sıklıkla karşılaşılan sorunlardan biridir.

1999 yılında NATO'nun Kosova'ya yönelik müdahalesi bu çelişkinin somutlaşmasına iyi bir örnektir. Kosova'ya yönelik NATO müdahalesini değerlendiren Kosova üzerine bağımsız komisyon (IICK) tarafından sunulan 2000 tarihli raporda, Güvenlik Konseyi'nin yetkilendirmesi olmaksızın yapılan 1999 tarihli NATO müdahalesinin kaçınılmaz olduğu, diplomatik seçeneklerin tüketildiği, çatışmanın insancıl felaket boyutuna ulaştığı belirtilmiştir. Komisyon buradan hareketle müdahalenin *yasal değil fakat meşru* olduğu görüşüne varmıştır (Independent International Comission on Kosova: 2000).

Özellikle koruma sorumluluğu ilkesinin tutarlılığına ve hukukiliğine ilişkin en önemli çözüm ayaklarından birini buna karar verecek yetkili otorite oluşturmaktadır. Daha önce belirtildiği gibi bunun en makul çözüm yolu BM sisteminde bu gibi durumlara ilişkin karar alma mekanizmalarının BM Güvenlik Konseyi'ni dönüştürecek biçimde yenilenmesinde yatmaktadır. Güvenlik Konseyi'nin karar alma mekanizmasında önemli bir değişiklik yapılmazsa koruma sorumluluğu ilkesi bir retorikten, korkuluktan ibaret kalacaktır. Koruma sorumluluğu ilkesinin uygulanabilirliği açısından BM sistemi içerisinde kendisine yer bulması gerekmektedir.

6. Koruma Sorumluluğunun Uygulanması Bakımından Uluslararası Toplumun Sri Lanka'ya Yönelik İlgisizliği

Koruma sorumluluğu açısından kendisine çağrı yapılan uluslararası toplumun Sri Lanka'da harekete geçmemesinin nedenleri arasında özellikle Tamil Kaplanlarına yönelik savaşın son aşamasında BM Güvenlik Konseyi'nin Çin ve Rusya tarafından bloke edilmesi vardır. Savaşın son aylarında Sri Lanka ordusunun işlediği savaş suçlarına ilişkin iddiaların soruşturulması amacıyla BM soruşturması yapılmasına Çin ve Rusya şiddetle karşı çıkmıştır (Niland, 2014: 10), (Kingsbury, 2012: 139).

Bu bağlamda Batılı devletler Sri Lanka'ya yönelik ekonomik anlamda yaptırım uygulamak dışında soruna müdahil olma konusunda oldukça isteksiz davranmışlardır (Hopgood, 2014: 202). Çin ve diğer batılı olmayan devletlerin diplomatik ve finansal desteği Sri Lanka'nın Tamil Kaplanlarına karşı yürüttüğü mücadeleye yönelik uluslararası tepkilerin karşısında durmasında çok önemli bir etkiye sahiptir (Lewis: 2010: 657).

Bunun dışında verilen tepkilere baktığımızda ABD⁷ sivillere yönelik savaş yürütüldüğü gerekçesiyle Sri Lanka'nın IMF'den talep ettiği 1,9 milyar dolarlık talebine bloke koymuştur. İngiltere, Sri Lanka'ya yönelik ödeneklere destek vermemiş, Sri Lanka kuvvetlerinin işlediği sivil hedeflere yönelik hastaneler dâhil bombalama eylemlerini de içeren iddiaların araştırılmasını talep etmiştir (Page, 2009).

Bütün bunlara rağmen özellikle Çin'in ekonomik ve askeri anlamda Sri Lanka hükümetine desteği etkili bir uluslararası müdahalenin önündeki engellerden birini oluşturmuş ve ekonomik yaptırımların etkisini önemli oranda sınırlamıştır. Sri Lanka yönetiminin, Tamil Kaplanları üzerindeki nihai zaferinin Çin desteği olmaksızın gerçekleşmeyeceği söylenebilir. Hindistan da Tamil Kaplanlarının lojistik ve silah desteğini denizde engelleyerek bu sürece zımnî destek vermiştir. Aynı zamanda Tamil Kaplanlarına yönelik son saldırıda Hindistan istihbaratı Sri Lanka ordusuna yardım etmiştir. Hindistan böyle davranarak bölgesel anlamdaki etkinliğini temel stratejik rakibi olan Çin karşısında kaybetmek istememiştir (Kingsbury, 2011: 312-313).

Koruma sorumluluğunun müdahale nedeni olarak düşünülmemesinin diğer bir nedeni Tamil Kaplanlarının, ABD'nin teröre karşı savaş politikasında, terör örgütleri listesinde yer almasıdır (Kikoler, 2013: 31). 11 Eylül 2001 tarihinde ABD'ye yönelik gerçekleştirilen terör saldırıları hükümetlerin terörün global bir tehdit oluşturduğu algısından hareketle, yüz yüze kaldıkları terör tehdidi karşısında ortak hareket etmeleri gerçeğini de beraberinde getirmiştir. Tamil Kaplanları hiçbir zaman ABD'ye yönelik bir tehdit oluşturmasa bile, terörist bir organizasyon olarak değerlendirilmeleri de ABD ile Sri Lanka arasında yakınlaşmaya neden olmuş, aynı zamanda Tamil diasporasının Tamil Kaplanlarına yönelik desteğini de önemli oranda sınırlamıştır (Lunstead, 2011: 56). Bu aynı zamanda liberal devletler nezdinde Tamil Kaplanlarının çok sempati uyandırmamasına yol açmış ve Sri Lanka devletinin birliğinin sürekliliğine dair uluslararası desteğe yol açmıştır. Uluslararası kamuoyu sivillerin savaştaki durumuna yönelik yeterince bir bilgiye sahip olmamış ve Sri

7 ABD Başkanı Obama etkisiz bir şekilde Sri Lanka hükümetinden Tamil bölgelerini rastgele bombalamayı sonlandırmasını istemiş, Tamil Kaplanlarını silah bırakması konusunda uyarmıştır.

Lanka yönetimi de gerçekleri gizleme konusunda son derece akılcı davranmıştır (Holmes, 2014: 135). Koruma sorumluluğu konusunda uluslararası bir uzlaşımın olmaması diğer bir başarısızlık nedenidir (Kingsbury, 2011: 313-314). Bu anlamda küresel boyutta etkili olan terörle mücadele yaklaşımı, Sri Lanka hükümetinin Tamil Kaplanlarına yönelik mücadelesinin meşruiyetini güçlendirmekle birlikte, Tamil Kaplanlarının artan bir şekilde uluslararası toplumdaki yalıtılmasıyla sonuçlanmıştır.

Tamil Kaplanlarının terörist bir organizasyon olarak kabul edilmesi aynı zamanda yaşanan çatışmalarda sivil Tamil halkının karşı karşıya kaldığı muamelenin çatışmalara özgü olağan bir durum olduğu algısına da yol açmış ve oluşabilecek uluslararası tepkileri de önemli oranda engellemiştir.

Koruma sorumluluğu konusunda askeri müdahale öncesi başvurulabilecek seçeneklerden bir olan ekonomik yaptırımların son derece az, koordinasyondan yoksun ve oldukça geç alınmış olması da bu yaklaşımın etkisiz kalmasının bir nedenidir. Bunun dışında bu yaptırımların olmasına rağmen Çin hükümetinin Sri Lanka'ya yönelik ekonomik desteği sürmüştür (Smith, 2010: 43).

Koruma sorumluluğu anlamında Sri Lanka hükümeti çok ısrarlı bir şekilde bu ilkeye karşı çıkmıştır. Sri Lanka hükümeti Devlet egemenliğinin ihlal edilemezliği ilkesine sıkı sıkıya sarılarak, koruma sorumluluğunun ve diğer müdahaleye yönelik yaklaşımların neo emperyalist bir görüşü yansıttığını ileri sürmüştür (Kingsbury, 2012: 120). Rajapaksa savaş boyunca hiçbir Sri Lanka askerinin herhangi bir insan hakkı ihlali yapmadığını ileri sürmüştür. *“Birliklerimiz bir elinde silah, diğer elinde insan hakları sözleşmesi, rehinelere omuzlarında, kalplerinde çocuklarının sevgisi”* şeklinde bir beyanı da bulunmaktadır (Kurtz-Jahanathan, 2016: 107). Bütün bu retoriğe rağmen 2010 yılında fotoğraflar ve videolar ortaya çıktığında elleri bağlı, gözleri kapalı, silahsız Tamil gerillalarının çatışmaların son döneminde nasıl katledildikleri ortaya çıkmıştır (Kingsbury, 2012: 122).

Sri Lanka hükümetinin BM Genel Sekreterini egemenliklerine müdahale ediyor şeklinde tasvir etmesine rağmen, soruşturma heyetinin başkanı Hintli Vijay Nambiar, Tamil Kaplanlarına yönelik savaşın sonlarına doğru Hindistan müdahalesine karşı çıkmıştır. Nambiar savaşın sonlarına doğru Hindistan müdahalesinin doğrudan savaş suçlarının işlenmesine ve kitle katliamlarına yol açtığını ifade etmiştir. Hükümetin BM'ye yönelik cevabı BM aktivitelerine yönelik bazı aksamalardır, bunun üzerine 2010 yılının ortasında BM Genel Sekreteri Moon orada ikamet eden koordinatörünü geri çağırarak ve BM Kolomboda'ki kalkınma programı merkezini kapatmıştır (Kingsbury, 2012: 108-109).

Sri Lanka’da sivil Tamil halkının koruma sorumluluğu ilkesi kapsamında sistematik ve kitlesel düzeyde ağır insan hakları ihlalleriyle karşılaşmış olmasına rağmen, uluslararası toplum tarafından bu ilke çerçevesinde bir müdahale arayışı olmamıştır. Yukarıda da vurgulandığı gibi BM raporlarına yansıyan şekli ile çatışmaların özellikle son aşamasına ilişkin yoğun insan hakları ihlallerinden hareketle, bu ihlallerin sonlandırılması amacıyla Güvenlik Konseyi çerçevesinde askeri müdahale seçeneği söz konusu olabilirdi. BM Antlaşması’nın 24. maddesi uyarınca uluslararası barış ve güvenliğin sağlanması konusunda ana sorumlu organ olan Güvenlik Konseyi’nin en azından koruma sorumluluğunu kavramsal düzeyde gerekçe olarak değerlendirmesi daimi üyelerinin mevcut durumları değerlendirildiğinde söz konusu olmamıştır. Libya örneğinde bölgesel aktörler ve örgütlenmeler yapılan müdahaleye destek sunmuşlardır. Sri Lanka örneğinde ise böyle bir destek zaten beklenemezdi. Bölgenin en güçlü devletlerinden Hindistan Sri Lanka’nın Tamil Kaplanlarına karşı yürüttüğü mücadeleye aktif destek sunmuş, diğer bölge devletleri ise terörle mücadele yaklaşımı çerçevesinde Sri Lanka hükümetini desteklemişlerdir.

Örneğine sıklıkla rastlanıldığı gibi Güvenlik Konseyi’nin daimi üyelerinin veto yetkisinin bulunması sistemi çoğu zaman tıkadığı gibi koruma sorumluluğu konusunda da mevcut alternatif arayışlarını etkisizleştirmektedir. Bu çerçevede Genel Kurul’un ICSS raporuna da yansıdığı şekliyle daha çok sorumluluk alması gerekmektedir.

Hintli aktivist ve yazar Aranthudi Roy’e göre; bu savaş açıkça ırkçı bir savaştır, yaşananlara Hindistan’ın Tamil Nadu eyaleti dışında Dünya kamuoyu ilgisiz kalmıştır (Roy, 2009).

Bütün bunların sonucunda Tamil Kaplanları kendi hayallerinin esiri olarak, gittikçe artan bir yalıtılmışlık ile karşılaşmışlar, özellikle Hindistan’ın katılımı ile birlikte savaş son zamanlarında konvansiyonel bir hal almış bu da Tamil Kaplanlarının savaşı kazanmalarını imkânsızlaştırmıştır.

Sri Lanka’da yaşananlar koruma sorumluluğunun bir kural olarak evriminin hiç de doğrusal olmadığını, hala doğasına ve uygulamasına yönelik tartışmaların da devam ettiğini göstermiştir (Kurtz-Rotmann, 2016: 16). Sri Lanka’nın bugünü de geçmişteki suçlarının ve politikalarının devamı niteliğinde olup, dokunulmazlık ve söz konusu zafer Tamillerin acı çekmesinin devamı olup, şiddet sonlandırılmamıştır (Briscoe, 2014).

Pek çok insan sonrasında kamplardan serbest bırakılsa bile onları bekleyen belirsiz bir gelecektir. Pek çok vakada evlere dönüş zaten mümkün değildir. Bazı vakalarda evler tamamı ile yıkılmıştır, çoğu durumda mağdurların yaşadıkları yerler askeri kamplara çok yakın ve işgal edilmiş bölgelerdir. Aynı zamanda yaşadıkları yerler Güneyden gelen Sinhalaların

işgali ile değişikliğe uğramıştır. Şaşırtıcı olmayan bir şekilde hükümet bu geri dönüşleri imkânsızlaştırmıştır (Fonseka; 2010: 10-12).

Bugün gelinen noktada uzun süreli bir nüfusun yer değiştirmesi politikası uygulanmakta, Sri Lanka nüfusunun büyük bölümünü oluşturan fakir Sinhala halkı devletin finansör ve destekçi olduğu bir şekilde Tamil bölgelerine yerleştirilmekte ve bu anlamda bir nüfus politikası örneği görülmektedir. Savaş sona erdikten sonra da Tamillerin ülkeden kaçışı devam etmiştir (Kingsbury, 2011: 298-299). Bu anlamda Sri Lanka hem devlet hem de uluslararası toplum düzeyinde koruma sorumluluğu ilkesinin çifte başarısızlığı olarak değerlendirilmiştir (Labonte, 2012: 988).

Rajapaksa sonrası son gelişmelere bakıldığında ise BM Genel Kurulu'nun 29 Eylül 2015 tarihli A/HRC/30/L29 sayılı kararında, 14 Şubat 2015 tarihindeki hükümetin barış bildirisinde yer alan, dinsel ve etnik kökenden dolayı şiddet görenlere ve hayatını kaybedenlere ilişkin üzüntü duyulması olumlu bulunmuştur. İnsan haklarının ve insancıl hukukun ağır ve yaygın ihlali halinde dokunulmazlığa son verilmesi anlamında devletlerin sorumluluğu hatırlatılmıştır. Esas olarak kararda uzlaşma ve hesap verilebilirliğin sağlanması için çatışmanın taraflarınca işlenmiş insan hakları ve insancıl hukuk ihlallerinin insan hakları yüksek komiserliğinin raporları doğrultusunda Sri Lanka'da araştırılmasına ihtiyaç olduğu söylenmiştir (UN General Assembly: 2015).

Sonuç

Sri Lanka devletinin Tamillere karşı yürüttüğü bu savaş, aynı zamanda Tamil halkına da yöneliktir. Bu yüzyılın başlarında yaşanan örneğine başka coğrafyalarda karşılaştığımız ve karşılaşacağımız bir barbarlık, katliam ve zulüm örneğiydi. Zaten bu durum bu makalenin ilgili kısımlarında değinilen BM raporlarına yansımıştır. Açıkça bu süreçte Tamil halkı kendi kaderine terk edilmiştir.

Tamil Kaplanlarının devletleşme arzusunun felaketle sonuçlandığı bu trajik olaylar dizisinde, Sri Lanka'da koruma sorumluluğu açısından en azından şiddetin yoğun olarak sivillere yöneldiği dönemde bu saldırıların önüne geçilmesi konusunda uluslararası toplum koruma sorumluluğunu gündeme getirebilirdi.

Koruma sorumluluğu pozitif bir hukuk kuralı olarak uluslararası hukukta yer almamasına rağmen, Sri Lanka'da yaşananlar bağlamında, uluslararası hukuk açısından etkinliği Güvenlik Konseyi'nin bu yönde alacağı bir karar ile sağlanabilirdi. Bunun mevcut BM sistemi içerisinde yer bulabilmesi, Sri Lanka'da yaşananları BM Güvenlik Konseyi'nin, BM Antlaşması VII. bölüm uyarınca "uluslararası barış ve güvenliğe yönelik bir tehdit ve uluslararası istikrarı bozucu bir durum olarak değerlendirmesi" halinde söz konusu

olabilirdi. Bunun ise Güvenlik Konseyi'nin bazı üyelerinin Çin örneğinde olduğu gibi, Sri Lanka hükümeti ile yakın işbirliği göz önüne alındığında gerçekleşmesi söz konusu olmamıştır. Yine 11 Eylül 2001 saldırıları sonrası küresel anlamda terörle mücadele politikasının ABD bağlamında etkinliği, bu müdahalenin gündeme gelmesini engelleyen faktörlerden biridir. Koruma sorumluluğunun etkinliğinin sağlanabilmesi için, ICISS raporunda belirtilen BM Güvenlik Konseyi'nin daimi üyelerinin koruma sorumluluğunu ilgilendiren uluslararası hukukun ağır ihlalleri karşısında, bu durumlara ilişkin veto yetkisini kullanmaması konusunda yapıcı bir çekimserlik benimsemesi ya da BM Antlaşması'na bu yönde bir hüküm konulması düşünülebilir.

Sri Lanka'da özellikle 2009 yılının ilk yarısında yaşananlar dikkate alındığında koruma sorumluluğunun uluslararası toplum tarafından uygulanabilirliğinin özellikle sistemin ana aktörlerinin politik kararlılığı bulunmadığı sürece mümkün olmadığıdır. Sonraki tarihlerde yaşanan Libya, Bahreyn ve Suriye örnekleri üzerinden bu çelişki açık bir şekilde ortadadır.

Üzerinden neredeyse yedi yıla yakın bir sürenin geçmiş olmasına rağmen en azından uluslararası ceza yargısı anlamında başta dönemin devlet başkanı Rajapaksa olmak üzere sorumluların hesap vermesinin sağlanması beklenebilirdi, fakat bunun gerçekleşmediği de ortadadır.

Diğer bir noktada bu yazısının sınırlarını çok aşmakla birlikte, Türkiye'nin "terörle mücadele politikaları" bağlamında Sri Lanka'nın kimi kesimlerce model olarak ifade edilmesidir. Sri Lanka örneğinde yaşananların Tamillere yönelik bir imha siyasetini içerdiği açıkça görülmektedir.

Uluslararası toplum Sri Lanka hükümetinin Tamillere yönelik askeri operasyonları sırasında sivillerin öldürülmesi ve yaşanan katliamlar bakımından koruma sorumluluğunun uygulanması konusunda özellikle Güvenlik Konseyi bağlamında açık bir sorumluluğa ve fırsata sahipken, tıpkı on binlerce kişinin barbarca ve acımasız bir şekilde öldürüldüğü Bosna, Ruanda ve Darfur gibi sessiz ve hareketsiz kaldığı bir olay olarak Sri Lanka'da yaşananlar tarih sahnesindeki yerini almıştır.

Kaynakça

- Amnesty International (2009), http://www.tamilnet.com/img/publish/2010/11/Amnesty_Unlock_camps.pdf (20.05.2014).
- Axworthy, Lloyd (2011), "In Libya, We Move Toward a More Humane World", *Globe and Mail*, 23, <http://www.theglobeandmail.com/globe-debate/in-libya-we-move-toward-a-more-humane-world/article626440/> (19.02.2014).
- Bellamy, Alex J. (2010), "The Responsibility to Protect—Five Years On", *Ethics & International Affairs*, 24 (2): 143-169.
- Bellamy, Alex J. (2011), *Global Politics And the Responsibility to Protect* (London: Roudledge).
- Bose, Sumantra (2007), *Contested Lands* (Harvard: Harvard University Press).
- Briscoe, Henrietta (2014), "From RTP to RANP: Sri Lanka and Responsibility not After Protecting", <http://www.e-ir.info/2014/02/07/from-r2p-to-ranp-sri-lanka-and-responsibility-after-not-protecting/> (11.01.2016).
- Clarence, William (2007), *Ethnic Warfare in Sri Lanka and The UN Crisis* (London: Pluto Press).
- Constitutive Act of the African Union (2000), http://www.au.int/en/sites/default/files/treaties/7758-treaty-0021_-_constitutive_act_of_the_african_union_e.pdf (20.06.2016).
- De Votta, Neil (2007), "Sinhalese Buddhist Nationalist Ideology: Implications for Politics and Conflict Resolution in Sri Lanka", *East-West Center: Policy Studies* 40, <http://www.eastwestcenter.org/stored/pdfs/ps040.pdf> (10.02.2016).
- Evans, Gareth (2008), *The Responsibility To Protect: Ending Mass Atrocity Crimes Once and For All* (Washington DC: The Brookings Institution).
- Fonseka, Bhavani (2010), "Commentary on Returns, Resettlement and Land Issues In The North of Sri Lanka", *Centre For Policy Alternatives*.
- Hehir, Aidan (2010), *Humanitarian Intervention an Indroduction* (London: Palgrave McMillan).
- Hehir, Aidan (2013), "The Permanence of Inconsistency: Libya, the Security Council, and the Responsibility to Protect", *International Security*, 38 (1): 137-159.
- High Level Panel Report (2004), <http://www.unrol.org/files/gaA.59.565> (23.04.2013).
- Holmes, John (2014), "Responsibility to Protect A Humanitarian Overview", *Global Responsibility to Protect*, 6: 126-145.
- Hopgood, Stephen (2014), "The Last Rites for Humanitarian Intervention: Darfur, Srilanka and RTP", *Globally Responsibility to Protect*, 6: 181-205.
- Hophood, Stephen (2005), "Tamil Tigers 1987-2002", Gambetta, Diego (Der.), *Making Sense of Suicide Missions* (Oxford: Oxford University Press): 43-76.
- <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13600826.2015.1092421> (11.01.2016).
- ICISS "The Responsibility to Protect" (2001), http://www.responsibilitytoprotect.org/index.php/about-rtop/learn-about-rtop_23.11.2012.
- Implementing Responsibility to Protect (2009), http://www.unrol.org/files/SG_report_A_63_677_en.pdf (06.07.2013).
- Kikoler, Naomi (2014), "Ten Years After ICISS: Reflections For the Past And Future of the R2P", <http://ccr2p.org/wp-content/uploads/2013/01/TenYears.pdf> (11.01.2016).

- Kingsbury, Damien (2011), "Sri Lanka", Genser, Jared ve Irwin Cotler (Der.), *The Responsibility To Protect The Premise of Stopping Mass Atrocities in Our Time* (Oxford: Oxford University Press): 298-315.
- Kingsbury, Damien (2012), *Sri Lanka and the Responsibility to Protect: Politics, Ethnicity and Genocide* (London, New York: Roudledge).
- Kotylar, Vladimir S. (2013), "Responsibility to Protect: The Hopes and The Crash of an Illusion. Is There Any Chance to Revive It?", Sancin, Vasilka ve Masa Kovic Dine (Der.), *Responsibility to Protect in Theory and Practice*, (Ljubljana): 31-42.
- Kurtz, Gerrit ve Jahanathan Madhan Mohan (2016), "Protection in Peril: Counterterrorism Discourse and International Engagement in Sri Lanka in 2009", *Global Society*, 30 (1): 94-112.
- Labonte, Melissa T. (2012), "Whose Responsibility to Protect? The Implications of Double Manifest Failure for Civilian Populations" *International Journal of Human Rights*, 16 (7): 982-1002.
- Lewis, David (2010), "The Failure of a Liberal Peace: Sri Lanka's Counter Insurgency in Global Perspective", *Conflict, Security & Development*, 10 (5): 647-671.
- Lindberg, Jonas ve Orjuela Camilla (2011), "A Costly War", Lidberg, Jonas, Orjuela Camilla, Siemon Wezemen ve Linda Akerstrom (Der.), *Arms Trade With Sri Lanka: Global Business, Local Costs* (Stockolm: Pax Editors): 16-39. http://www.svenskafreds.se/sites/default/files/arms-trade-with-sri-lanka_0.pdf (21.02.2016).
- Lunstead, Jeffrey (2011), "Superpowers and Small Conflicts: The United States and Sri Lanka", Goodhand, Jonathan, Jonathan Spencer ve Benedikt Korf (Der.), *Conflict and Peacebuilding in Sri Lanka: Caught in the Peace Trap* (London: Roudledge): 54-73.
- Manohoran, N. (2006), "Counterterrorism Legislation in Sri Lanka: Evaluating Efficiency", *East-West Center: Policy Studies* 28, <http://www.eastwestcenter.org/fileadmin/stored/pdfs/PS028.pdf> (07.12.2015).
- Moon, Ban Ki, "Remarks at Breakfast Raundtable with Foreign Ministers on "The Responsibility to Protect: Responding to Imminent Threats of Mass Atrocities", http://www.un.org/apps/news/infocus/sgs_speeches/search_full.asp?statID_1325 (17.04.2013).
- Niland, Norah (2014), *Inhumanity and Humanitarian Action Protection Failures in Sri Lanka* (USA: Feinstein International Center).
- Orjuela, Camilla (2008), *The Identity Politics of Peace Bulding: Civil Society In War-Torn Sri Lanka* (USA: Sage Publications).
- Page, J. (2009), "Sri Lanka Soldiers Fight Tamil Tigers, Trapping Civilians on Beach", *The Sunday Times*, May 16. <https://www.thetimes.co.uk/article/sri-lanka-soldiers-fight-tamil-tigers-trapping-civilians-on-beach-tnpx2cwwjnx> (11.02.2016).
- Powell, Jonathan (2014), *Teröristlerle Konuşmak: Silahlı Çatışmalar Nasıl Sona Erdirilir?* (İstanbul: Kural Dışı Yayıncılık) (Çev. Nuray Önoğlu).
- Reçber, Sercan (2016), *İnsancıl Müdahale ve Koruma Sorumluluğu* (İstanbul: On iki Levha Yayınları).
- Report of the International Inquiry on Darfur to the United Nations Secretary-General (2005), www.un.org/News/dh/sudan/com_inq_darfur.pdf (11.02.2014).
- Report of the Secretary General (2012), http://www.un.org/News/dh/infocus/Sri_Lanka/The_Internal_Review_Panel_Report_on_Sri_Lanka.pdf (21.01.2016).
- Report of the Secretary-General (2011), http://www.un.org/News/dh/infocus/Sri_Lanka/POE_Report_Full.pdf (21.01.2016).

- Roy, Arundhati (2009), "This Is Not a War on Terror. It Is a Racist War on All Tamils", *The Guardian*, <http://www.theguardian.com/commentisfree/2009/apr/01/sri-lanka-india-tamiltigers> (11.01.2016).
- S/RES/1674(2006), <http://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/Civilians%20SRES1674.pdf> (27.05.2013).
- Smith, Niel A. (2010), "Understanding Sri Lanka's Defeat of the Tamil Tiger's", *Joint Force Quarterly*, 59: 40-44. <http://www.terencebunch.co.uk/articles/extremism-ethnic-cleansing-and-nationalist-rhetoric-in-srilanka/understanding-the-defeat-of-the-ltte-by-the-government-of-sri-lanka.pdf> (21.02.1016).
- Thakur, Ramesh (2011), "R2P, Libya and International Politics as the Struggle for Competing Normative Architectures", *e-International Relations*, (7), <http://www.e-ir-info/?p=13728> (18.04.2014).
- Toluner, Sevin (1993), "Nikaragua'ya Karşı Askeri ve Benzeri Faaliyetler Davası'ndaki Yargı ve Meşru Savunma Hakkı", *Mahmut R. Belik'e Armağan* (İstanbul): 391-422.
- UN General Assembly (2015), <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/LTD/G15/220/93/PDF> (21.01.2016).
- UNHRC (2012-2013), <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session24/> (21.01.2016).
- Uyangoda, Jayadave (2007), "Ethnic Conflict In Sri Lanka: Changing Dynamics", *East- West Center: Policy Studies* 32, <http://www.eastwestcenter.org/fileadmin/stored/pdfs/PS032.pdf>. (21.01.1016).
- Williams, Paul D. (2011), "The Road to Humanitarian War in Libya," *Global Responsibility to Protect*, 3 (2): 248-259.
- World Summit Outcome (2005), <http://www.un.org/womenwatch/ods/A-RES-60-1-E.pdf> (28.04.2013).